

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

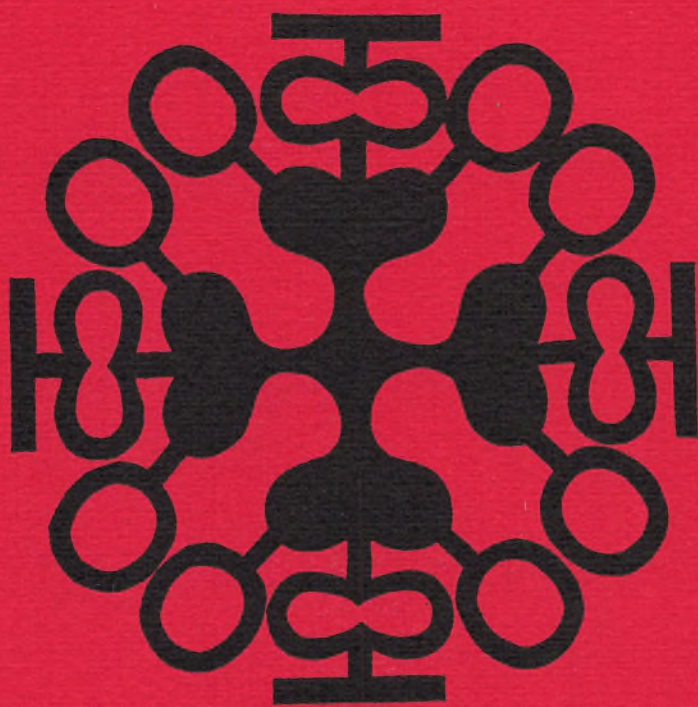
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

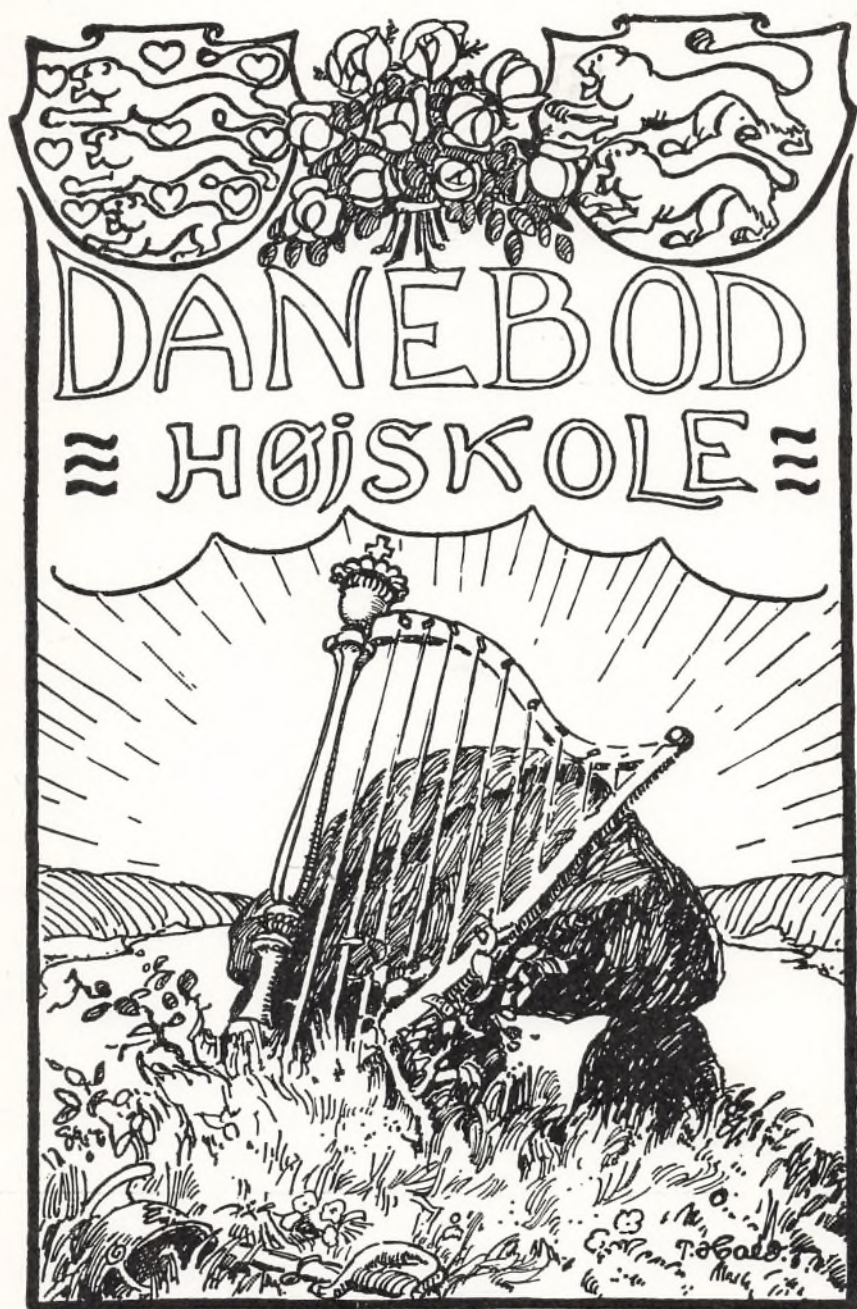
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DANEBOD HØJSKOLE
1970

Trykt som manuskript

LIDT ALVOR OG GAMMEN
FRA NOGLE ÅRS HØJSKOLEOPHOLD
PÅ DANEBOD

Det er jubilæumsår i Sønderjylland, for det er jo netop 50 år siden — med genforeningen i 1920 — det hele begyndte. Det gælder også for Danebod Højskole.

Vi har fejret skolens fødselsdag den 31. oktober, men tyvstartede egentlig allerede til elevmødet i sommer — for holde jubilæum uden at have nogle af de gamle elever med kunde jo ikke tænkes. Skolen er jo nu engang til for elevernes skyld. Men om disse fester fortælles der mere andetsteds i årsskriftet.

Vi har naturligvis ved begge disse lejligheder talt — og fortalt — mangt og meget om de begivenheder og de mennesker, der for 50 år siden satte det hele i gang her, så det skal jeg ikke fortælle mere om.

Min mand og jeg var ikke med fra første begyndelse, men selv om vi ikke på allernærmeste hold har oplevet alt dette mærkelige og spændende fra skolens tilblivelse, så hørte vi dog så meget om det, da vi senere kom her, at vi også oplevede noget af den stemning af eventyr, der var over det. Vi hørte om glæder og vanskeligheder og om skuffelser og forhindringer af så mange slags, at man måtte undre sig over — og beundre — at det hele ikke var gået i stå. Men de mennesker, der rejste skolen, havde med en stædig udholdenhed — og fremfor alt — med en urokkelig tillid og tro på deres sag — ført arbejdet igennem. Uden dette tror jeg ikke, der havde været nogen Danebod Højskole i dag.

Frede og jeg var på Roskilde Højskole som unge lærerfolk, da vi i foråret 1923 sagde ja til opfordringen fra Danebod Høj-

skoles bestyrelse om at overtage ledelsen til november. — Vi havde allerede i foråret 21 fået samme opfordring, men måtte da sige nej, skønt vi mest af alt ønskede at komme til en sønderjydske højskole. Men vi var næsten lige kommen til Roskilde, hvor vi var meget glade for at være, og desuden turde vi ikke binde an med opgaven her, som vi fandt, vi var alt for unge og »ny« til at klare. Om vi nu regnede med, at de to år, der var gået indtil 1923, havde gjort os meget ældre og mere erfarne, ved jeg ikke. I hvert fald: vi gjorde springet — »og har ej fortrudt det siden«.

Først i april tog vi herved på et kort besøg, og jeg må sige, at det var med megen spænding, vi så hen til et møde med de mennesker, vi nu skulde samarbejde med — og til et besøg på den skole, der skulde blive vor arbejdsplads — forhåbentlig i mange år.

Vi kom med toget til Sønderborg — en lang vej, syntes vi, med et utal af stationer fra Tinglev. Uvilkårligt tænkte vi på, at samme lange tur skulde fremtidige Danebodelever jo også tage. Var det mon alligevel sandt, at den skole lå meget af-sides? Nå, fra Sønderborg banegård skulde vi gå over den gamle pontonbro til den lille amtsbanegård og derfra igen køre videre til Asserballe station, hvor vi vilde blive hentet i hestevogn til Hans Eriksen, Almsted, formand for Danebod Højskoles bestyrelse. Men pontonbroen gik ud lige for næsen af os, tvært imod alt reglement, og vi måtte pænt vente, til den kom »hjem« igen. Der var mange andre rejsende, der her fik en ufrivillig forsinkelse, og vi stod og lyttede til snakken omkring os. Enkelte talte tysk, men ellers var det mest dette lidt syngende alsiske mål, vi nu hørte for første gang. Lidt fynsk var det vel i tonen, men ordene var åbenbart mest jyske — og dog noget helt for sig. Ja, vi fik jo nok lært at forstå det altsammen! Her traf vi folketingsmand Chr. Ernst Christensen fra Asserballe, en af de 7 mænd i Danebods bestyrelse, og vi fik allerede her en kærkommen lejlighed til at få lidt for-håndsbekendtgørelse i det par timers ventetid, vi nu fik på amtsbanegården. Endelig fattede vi da af i det lille, sjove amtsbanetog, der førte os de 10 km til Asserballe station. Jeg

talte stationerne. Asserballe var nr. 5 på en strækning af 10 km. Jo, her var meget at se og opleve!

I Almsted blev vi meget hjerteligt modtaget af Katrine og Hans Eriksen i deres hyggelige hjem, hvor vi gennem årene skulde komme til at opleve så meget godt. Der mødte vi så de 7 mænd, der havde stået for rejsningen af Danebod og nu udgjorde dens bestyrelse. Vi havde en meget hyggelig aften, følte os mærkværdig hurtigt hjemme mellem disse os helt fremmede mennesker, som om det fremtidige samarbejde allerede bandt os sammen.

Det var hyggeligt at sidde og lytte sig ind i dette sprog med den syngende og muntre tone. Men, hvad mon de egentlig sagde? Ja, det meste forstod vi nok, men engang imellem havde jeg en stærk anelse om, at de ganske åbenlyst snakkede om os.

Der blev talt om mangt og meget — lidt om den krig naturligvis, som de så at sige alle havde været med i — om tiden, der fulgte, men først og sidst jo om Danebod og om vort fremtidige arbejde der. Der blev vel også talt om en slags kontrakt dem og os imellem, men vist nok meget lidt, for mon ikke den form for sikring af det, man nu kalder et godt arbejdsklima med meget papir og mange kontraktparagraffer, hører til i en senere epoke i højskolernes historie? Men ét husker jeg: en udtalt tillidserklæring til os, at selve ledelsen af skolen, undervisningsplan, antagelse af lærere og andre medhjælpere, alt hvad der angik skolens daglige liv skulde helt overlades til os. Bestyrelsen og det selskab, den repræsenterede, vilde kun stå som støtte bag skolen og dens økonomi. Dermed var skolens daglige ledelse helt lagt i hænderne på forstander og medhjælpere.

Og så i september flyttede vi hertil. Der var nu gået 3 år siden skolens start, men begyndervanskelighederne var langtfra overvundet. Det kunde man heller ikke vente — og det var da endelig ikke så vigtigt heller. Der har altid været pesimister til at fordybe sig i den slags og udbrede sig om det, men det havde nu ikke anfægtet os. Jeg må også sige, at ingen af vore nærmeste havde frarådet os at tage herved. Jeg har

dog lyst til lige at omtale en lille oplevelse, vi havde: Kort før vi skulde rejse, var vi sammen med en mand, som iøvrigt stod i et arbejde i nær tilknytning til højskolerne, og han sagde til os: »Den skole ligger meget afsides, den er dømt til at blive en egnsskole.« — Mon han egentlig ikke glemte at sige tillykke til os, hvad man ellers plejer i den slags tilfælde? Jeg blev gal i hovedet. Han burde have sagt: »Tag I bare afsted, bitte børn — spyt i næverne og tag fat, for der er nok at tage fat på!« — Jeg fik vist også sagt lidt i den retning, hvor meget husker jeg ikke (temmelig meget, håber jeg!).

Nå, men vi kom, og det kan varme en i sindet endnu at mindes den modtagelse, vi fik. Jeg husker vor første rundgang på skolen. I køkkenet var man ved at indlægge elektrisk lys. Hidtil havde der været petroleumslamper over hele linien, stearinlys eller små køkkenlamper på elevværelserne. I skolestuer og privatlejlighed var der kakkellovne, ingen varme på elevværelserne, kun i opholdsstuerne. Ude i bryggerset stod en gammeldags pumpe. Det var skolens vandforsyning, og dér hentede eleverne på skift vand op til elevfløjen, hvor det blev fyldt over i store cementkummer. — Men hvad! Alle disse ting blev jo nok forbedrede med tiden! De er vel ikke nær så afgørende, som vi går og tror. Vi var jo også i en landsdel, der i alle måder var mærket af 4 års krig med knaphed på alt. Og endelig var der også det, at Sønderjylland under et halvt århundredes tysk styre ikke havde været inde i samme udvikling som »det gamle land«.

Vor rundtur fortsatte op til loftsgangen. Der stod et stort skab med saft og syltetøj. — Hvor mon det var kommen fra? Hvem havde her tænkt på forsyningen til den kommende husholdning? Et linnedskab var veludstyret; det viste sig senere, at en del af det var »lånt« hertil. Det samme gjaldt f. eks. nogle stole på pigeværelserne. Der var åbenbart mange hænder, der havde været igang her for at hjælpe. Hvis der var småt med penge i kassen — og det var der — ja, så hjalp man på anden måde. Men for os blev den rundgang på skolen ikke til en nedslående konstatering af en hel masse mangler, men til et håndslag fra de mennesker, der stod om skolen og

vilde gøre fælles sag med os for at få det til at gå. Vi fik på så mange måder — også i de kommende år — en lykkelig fornemmelse af, at det var hele egnens skole. Det fik jeg også bekræftet for godt et årstid siden, da jeg sammen med Inger og Gunner Rasmussen besøgte vor daværende formand, Christian Jensen, i Skovby og der så de lange indsamlingslister fra 1919 og —20. Det var betagende at se de mange navne, kendte og ukendte, men i mange tilfælde slægtsnavne, som vi stadig kender her fra sognene på Als og Sundeved.

Nogle af de tidligere års vinterhold vil huske nogle kane-ture, hvor vi alle i et helt optog og med klingende bjælder fik os en frisk og rask tur ud i det skønne, snedækkede land og ind i Nørreskoven. Det var nabogårdene, der endnu havde heste og kaner, og som således gav os alle en festlig oplevelse.

Og sommerholdene vil mindes køreturene med hestevogn fra Asserballe station til skolen. Også her var det nabogårdene, der kom med køretøjer i en tid, hvor det endnu var småt med biler. Cyklerne havde eleverne jo i reglen sendt til skolen i forvejen. Det var festligt at overvære ankomsten til Asserballe station, men endnu festligere at tage imod i skolegården.

Det var vel ved en sådan lejlighed, mens vi ventede på toget oppe ved stationen, at Chr. Ernst Christensen fortalte os en historie om amtsbanernes miserable tilstand lige efter krigen. Inde over portene på lokomotivremisen i Sønderborg havde nogle spøgefugle malet navnene: Schiller, Galilei og Luther. — Jo, i et drama af Schiller, »Wallenstein«, stod der om en hærfører: »Han kommer sent, men han kommer dog.« Derfor navnet Schiller til det ene lokomotiv. Og det andet: Galilei. Det var den berømte astronom, der for en kætterdomstol havde måttet afsværge sin påvisning af, at det var jorden, der bevægede sig, og solen, der stod stille. Det hedder sig da, at han for at berolige sin samvittighed ganske sagte hviskede for sig selv: »Men den bevæger sig dog.« — Det sidste lokomotiv sagde kort og godt som Luther i Worms: »Her står jeg, jeg kan ikke andet« — og det kunde det heller ikke.

Til skolen hørte også en lille gård, ca. 18 ha. Det betragtedes dengang næsten som en nødvendighed for en stor skole-

husholdning selv at have et landbrug. Foruden mark og lade og stald med dyr og andet hyggeligt tilbehør var her også en »jumbe« og en hest, der hed Rosinante. Man var jo da på en skole og havde litterær dannelse, så selvfølgelig hed hesten Rosinante. Men desværre var der ikke nogen rigtig harmoni mellem jumben og Rosinante. Enten var jumben for lille eller hesten for stor, og det havde den uheldige følge, at vognen vilde puffe Rosinante i halen, når det gik ned ad de mange alsiske bakker — og det syntes den absolut ikke om. Og så gik det løs en hel del over den tilladte fartgrænse. Tilmed var de forskellige lærere ikke netop øvede kuske. Særlig slemt kunde det være, hvis man en aften kom til Asserballe station efter at have haft hest og vogn staldet ind i den gamle stationskro og nu skulde hjemad. Sådan hen på aftenen kunde man nogenlunde sikkert regne med, at den gamle krokarl ikke var helt sikker på hånden, når han skulde spænde hesten for. Der må nok have været nogle vanskeligheder af den art en aften, da Frede var kommen med toget til stationen og nu skulde køre hjem. Jeg sad og ventede ham, mens vor gode nabo og medhjælper Otto Andersen var kommen for at hjælpe med at få hest og vogn i hus, da køretøjet med fuldt drøn kom ind i gården og standsede foran stuedøren som sædvanlig. Hesten »dampede« efter den stærke fart — men jeg blev noget forskrækket, da der ingen mand var i vognen. Lidt efter kom Frede heldigvis løbende. Han var sprunget af vognen på den sidste bakke, da farten blev alt for vild. Det blev en historie, som jeg siden lejlighedsvis kunde gøre brug af, om jeg trængte til at understrege, at jeg i hvert fald ikke var tabt bag af en vogn.

Der var i de første år mange hyggelige oplevelser med landbruget: dyrene i stalden, de to dejlige heste Mads og Musse, der afløste Rosinante, vandringer i marken, folklæssene, høstgilderne o. s. v. Men alt dette var jo udenværkerne. Det var selve skolen og arbejdet i den, det drejede sig om. Og den største spænding i efteråret 1923 gjaldt det med eleverne. Vilde der komme nogen? — Jo! de kom! Og ikke blot fra nærmeste omegn, men fra hele landet — og til vor store glæde også fra

Sydslesvig. Vi fik knyttet en forbindelse til landet og mennesker dernede, som udbyggedes gennem årene.

Jeg skal ikke prøve på at gøre næsten 40 års arbejde på Danebod op, kun sige, at der har været lyse og lykkelige tider – og tider, der var svære og vanskelige, der har været sejre og nederlag, men det var et lykkeligt sted at være, når det nære samarbejde i den store skolefamilie og mellem lærere og elever lykkedes.

Anna Hald Terkelsen.

FESTTALE

*holdt af forstander Uffe Grosen ved 50-års jubilæet
den 31. oktober 1970*

I Margrethe Christiansens bog om sin far, Jacob Appel, citeres et brev, som tidligere statsminister Niels Neergaard sendte fru Ingeborg Appel efter hendes mands død. Neergaard skrev: »Der lå derfor en historisk retfærdighed i, at det netop blev ham, Jacob Appel, der først som undervisningsminister og senere som kirkeminister kom til at øve en hovedindflydelse på genforeningens vigtigste område.«

Når Neergaard kalder skolens og kirkens indsats i Nordslesvig for genforeningens vigtigste område, vil næppe nogen modsige ham. I dag vil vi mindes, at folkehøjskolen fra første færd var med i skolens gerning her i Nordslesvig. Allerede den 6. januar 1920, inden tyskerne endnu havde rømmet Nordslesvig, kunne Hoptrup Højskole åbne sin virksomhed. Den 7. november 1920, 76-årsdagen for Danmarks første højskoles begyndelse, genåbnedes Rødding Højskole. I samme måned som i Rødding begyndte gerningen her på Danebod Højskole. I 1921 fulgte Rønshoved efter som den fjerde nordslesvigske højskole, og endelig har Sønderborg Idrætshøjskole og Løgumkloster Højskole efter den sidste store krig sluttet op i rækken af sønderjyske højskoler. Det tør siges, at Nordslesvig i forhold til sit folketal er godt dækket med højskoler. Men mens de første højskoler næsten uden undtagelse begyndte som lokalskoler — på Vallekilde Højskoles første sommerskole kom af samtlige 24 elever de 22 fra Holbæk amt — så blev de nordslesvigske højskoler straks fra begyndelsen søgt af ungdom norden å. I dag samles vore tanker om Danebod Højskole og med den som et led i danske folkehøjskoler.

Om Danebods første tre år må andre tale. Jeg må have lov til at nævne Anna og Frede Terkelsen, som i det lange åremål stod for ledelsen af denne skole og især har givet dens navn det gode ry over landet. Jeg mødte de to i vor ungdom på Askov Højskole. Frede Terkelsen var student, jeg en ulærd bondeknøs. Men det er det vidunderlige ved en sand folkehøjskole: den kan være meget givende til mennesker på et meget forskelligt kundskabstrin. Til samme tid, november 1923, som de to blev forstanderpar på Danebod, overtog jeg ledelsen af Vallekilde Højskole. Vi fik vor manddomsgerning sammen i den danske højskoles tjeneste. Jeg mødte ofte Frede Terkelsen på vore fælles møderejser. Men det var jo her på Danebod, at slaget stod for de to og deres medarbejdere.

Jeg vil i dag gerne sige, at et mere velegnet forstanderpar end Anna og Frede Terkelsen kunne Danebod ikke få. Anna Hald Terkelsen forenede i sig en levende sans for ædel bondekultur med en nobel og vidtskuende kulturel dannelse. Frede Terkelsen med sin lyriske begavelse ejede en begejstrende evne, som i eminent grad gjorde ham skikket til at tiltale ungdom. Der behøves ingen stærke ord. Jeg ønsker kun at sige, at de to i forening evnede at hjælpe unge til en rig og festlig højskoleoplevelse. — Danebod Højskole har som enhver anden dansk højskole kendt både modvind og medvind, og den synes nu sammen med andre højskoler at sejle med bliden bør ind i fremtiden, hvad de ydre vilkår angår. At der så under denne sejlads med de udspændte sejl har meldt sig vanskeligheder, som vi i mit slægtled stort set var forskånet for, ved vi alle. Spørgsmål om mål og midler melder sig atter og atter for højskolens venner.

Man har ofte søgt at forme højskolens egenart i et kort udsagn. Mit udgangspunkt skal være et sådant ord af Ludvig Schrøder. I april 1872 holdt Schrøder på Kristiania Universitet efter opfordring et foredrag om folkehøjskolen. I talens løb faldt denne udtalelse: »Dér, hvor folkets trang, som kan være forskellig på forskellige steder og til forskellige tider, møder lærerens evne, der ligger højskolens gerning.« I umiddelbar fortsættelse spørger Schrøder, om det ikke kan være

farligt at tillægge folkets trang en så stor betydning, for er denne trang ikke kortsynet nyttebestemt; vil den ikke give sig udslag i kravet om dygtiggørelse i elementære færdigheder og i madstræb. Schrøders svar er: de unges ønske om dygtiggørelse er naturlig og vel begrundet, og ingen højskolemand skal føle sig hævet over det møjsommelige arbejde, det kan være efter al evne at hjælpe her. Hvad folkets påståede madstræb angår, så svarer Schrøder med en henvisning til danske højskoleerfaringer; de skoler, der bedst har kunnet samle de unge uden kunstige hjælpemidler, det er de skoler, der var »mest poetiske«, d. v. s. dér, hvor der var mest åndeligt liv. Hvor det åndelige liv havde styrke, formåede det at hævde sig.

Hvis vi kan bifalde de citerede ord af Schrøder, forstår vi, at højskolen aldrig kan blive en *statisk* skole. Den kan aldrig slå sig til tåls med et færdigt program eller arbejdsmonster.

Skulle den ulykke times os, at vi fik en sådan patenteret skole på halsen, ville den varsle højskolens død. Ingen enkelt livsholdning, der udelukker alle andre, skal autoriseres. Nye tider kan kræve nye veje og nye midler. Her gælder Alfred Povlsens enkle ord: »Den skole, som forstår sin tid og tilegner sig den opgave, som den stiller, vil jeg kalde god. Den skole, som bliver stående og kredser rundt, vil jeg kalde dårlig.«

Når jeg så stærkt fremhæver nødvendigheden af højskolens vilje til at orientere sig til de skiftende tiders behov, kunne nogen måske frygte, at den så ville få en underlig kamæleonagtig karakter, at den stadig vil skifte farve efter omstændighederne. Hvis det blev tilfældet, vil det selvsagt være en karikatur af højskole. Men en skole, der i alvorlig forstand følger med tiden, behøver ikke derfor at indrette sig efter Gallups populariseringsmonster. Spørgsmålet er, om der trods al foranderlighed er noget uforanderligt i højskolen. Dette spørgsmål vender jeg tilbage til senere.

Den største forandring i højskolen er fremkaldt ved det danske folks ændring fra et udpræget bondesamfund til et overvejende industri- og servicesamfund. Det var blandt den store landbefolkning, højskolen fik sin gerning. Efter sin idé

skulle højskolen være en folkehøjskole, men man kaldte den ofte med nogen ret en bondehøjskole.

Højskolen var bøndernes højskole. Der må være en forklaring herpå. Det er der også. Blandt bønderne havde en socialpolitisk rejsning og en religiøs vækkelse fundet sted. En stillestående befolkningsgruppe vil aldrig spørge om en højere oplysning; den ufri, stavnsbundne bonde gjorde det visselig ikke, den af fattigdom og utryghed lammede arbejder gjorde det ej heller. Men det 19. århundredes bonde, som vandt social frigørelse og politisk medbestemmelsesret, — som kom i drift fremad, bonden som i mange egne af vort land kom med i de gudelige forsamlings bevægelse, han spurgte efter den oplysning, som gav ham forståelse af fortid og nutid og kastede lys over fremtidens veje. Han spurgte om sin plads her i tilværelsen. Arbejderne gjorde det samme til sin tid. I en folkegruppe i fremdrift vil der altid være nogle, de bedste, som spørger efter en højere oplysning, der søger at hjælpe mennesket til at finde sig selv, sit ærinde her i livet.

Og bondestandens politiske førere, Chresten Berg, Sofus Høgsbro, Frede Bojsen, Klaus Berntsen, I. C. Christensen, H. P. Hanssen, stod alle højskolen nær: de var alle med en enkelt undtagelse enten selv gamle højskoleelever eller højskolelærere. Der var et fast fodslag mellem landets førende politiske parti og højskolen. Endnu ved dette århundredes begyndelse kom kun 2—3 pct. af højskoleeleverne fra vor store arbejderstand.

Men forskydningen fra landbobefolkning til bybefolkning, fra landboerhverv til byerhverv fortsatte i øget tempo i vort århundrede. Af den samlede befolkning boede i 1921 56 pct. i byerne, 1940 64 pct., i 1960 74 pct. Eller for at udtrykke det mere chokerende; fra 1945 til 1964 gik en årgang unge landmænd tilbage fra 10.935 til 2.402. Alligevel var elevflokken på de allerfleste højskoler helt op til omkring 1950 domineret af unge fra landet. Midt i mellemkrigstiden var der ganske vist kommet en forbindelse i stand mellem højskolen og ret talrige ungdomsgrupper i byerne. Men det blev ikke til et naturligt og hjerteligt forhold. Det var de arbejdsløse, som

mer eller mindre frivilligt bankede på højskolens dør. Under den store og langvarige arbejdsløshed turde ingen, som havde arbejde i byerhvervene, forlade sit arbejde. At tage på højskole var noget, man kun gjorde under den påtvungne ledig-gang. Mange var fysisk og psykisk mishandlet af den lange nødtilstand. Mange var slet ikke egnede til højskolens ordnede arbejdsrytme og nogenlunde faste husorden. Det blev alt for ofte til en slags ambulancetjeneste, som højskolen noget reserveret påtog sig; påtog sig også, fordi den frygtelige landbrugs-krise gav frafald af unge fra de gamle højskolekredse; der blev for mange tomme pladser på højskolerne. Økonomien, som ofte har været en streng herre på højskolerne, bød at fylde de tomme pladser med unge, som mest af alt trængte til arbejde, ikke til et højskoleophold.

Det kan stort set siges, at mens højskolen under de to første menneskealdres virke fik forbindelsen med bondeungdommens fortrop, så gik forbindelsen til arbejderungdommen i 1920'erne og 30'erne snarere til dennes bagtrop. Men i dette forhold lå faren for en meget uretfærdig bedømmelse af arbejderungdommen som helhed. Og så skal det dog stærkt understreges, at blandt de arbejdsløse var der en flok unge, næsten altid faglærte, som tilførte højskolen en højest værdifuld islæt; de var intellektuelt godt udrustede, de havde en vid horisont, de var energiske, de ville lære noget. Man kan nævne en H. C. Hansen, en Halfdan Rasmussen og mange flere. De beredte vejen for en ny tid i højskolen. Man må også stærkt fremhæve besættelsestidens oplevelse af landsmandskabet som en realitet og efter-krigstidens velstandssamfund, som har udjævnet klasseforskelle. Og af allerstørste betydning blev Hal Kochs gerning på Krogerup højskole; han, som gennem sin ledelse af Ungdomssamvirket havde vundet en enestående position i dansk folkeligt liv, led vel nok den skuffelse, at unge fra de gamle højskolekredse kun i ringe tal kom til Krogerup, men til gengæld drog han unge fra andre kredse til Krogerup, unge, som den almindelige højskole hidtil ikke havde kunnet fange, unge, som i kundskabsmæssig henseende var et godt stykke foran de almindelige højskoleelever. Om Hal Kochs

højskolearbejde har hans medarbejder på Krogerup, Nyboe Andersen, sagt: »Jeg er overbevist om, at historiens dom engang vil blive den, at i dette ti-år 1946—56 er der ikke øvet nogen mere betydningsfuld gerning inden for den danske folkehøjskole end hans.« Hal Koch skabte i vide kredse af bybefolkningen respekt om højskolens gerning; det blev i de kredse en naturlig sag at søge et højskoleophold. Og så kom vi i finansåret 1965—66 dertil, at ca. 3.400 af højskoleeleverne kom fra København og købstæder, mens ca. 4.300 kom fra landkommunerne. Det bemærkelsesværdige ved disse tal er især, at næsten 40 pct. af nutidens højskoleelever kommer 1965—66 fra byerne, i dag sikkert endnu flere, og 6 pct. fra udlandet. Fra landkommunerne kom altså for 4 år siden fremdeles et lille flertal af eleverne, men efter forældrenes erhverv kom kun 35 pct., godt $\frac{1}{3}$ af eleverne, fra landbrugshjem. Ud fra et socialt synspunkt bør det nok siges, at højskolen er blevet en folkehøjskole.

Nogle påfaldende ændringer er sket i elevflokkens sammensætning og hensigt med højskoleopholdet. Fordelingen mellem de to køn er ændret. Mens der frem til sidste krigs slutning var talmæssig balance mellem kønnene (tidligere endda et flertal af mandlige elever), så stiger de kvindelige elevs procentvise tal stærkt efter krigen. I 1965—66 er 67 pct. af eleverne piger. Det er såre glædeligt, at unge kvinder i så stort tal slutter op om højskolen, også fordi kvinden ofte kommer til at præge det fremtidige hjem på afgørende måde. Men det er dog beklageligt, at vi i så høj grad må savne mandlige elever på højskolen; undervisningen kan lide derunder, og på længere sigt kan det betyde højskolens svækkede indflydelse i folkets liv.

Det er endvidere tydeligt, at højskoleopholdet i langt stærkere grad end tidligere er blevet et led i det almindelige uddannelsesbillede. Mens det tidligere var karakteristisk, at langt de fleste elever vendte tilbage til det arbejde, de kom fra, er nu et meget stort antal elever, måske flertallet af nutidens elever, i opbrud; højskoleopholdet er enten bevidst et led i uddannelsen, eller det er søgt som en mulighed til at finde klar-

hed over fremtidens gerning. I begge tilfælde kan højskolen efter sin idé hjælpe de unge. Men med de elever i tankerne, som i højskolen ser en forskole til forskellige uddannelser, må man erkende faren ved, at højskolen tvinges til at tage mere hensyn til erhvervsuddannelsen, end den efter sin idé skulle.

Den gamle inddeling i almene og erhvervsprægede fag lader sig dog næppe opretholde, i hvert fald ikke skarpt. Det afgørende er, om hele undervisningen har et folkeligt sigte, i dette ords dybe betydning. Det kan en erhvervsbetonet undervisning meget vel have. Og så bør det i øvrigt erindres, at det, der mest af alt skaber den daglige højskole, er atmosfæren — med et fordringsfuldt ord ånden, som præger skolen.

Eleverne i 1960'erne møder med langt bedre elementære forkundskaber end en tidligere tids elever. Tidligere mødte eleverne med 7 års skolegang plus eventuelt med et efterskoleophold som forudsætning. En student i elevflokket var et særsyn. Tidligere følte de fleste realister i deres ophøjede visdom det under deres værdighed at søge en almindelig højskole, Askov kunne dog gå an. Nu er det kun få elever, der alene møder med den 7-årige folkeskole som forudsætning. Eleverne har realeksamen eller de har gennemgået folkeskolens udvidede undervisning i 8. og 9. eventuelt 10. klasse. Man bør imidlertid ikke lade sig imponere af denne realskoleviden. Vist er eleverne ofte dygtige, men de er næppe mere modne eller udviklede, end elever var for en menneskealder siden, måske tværtimod.

Elevernes modenhed får betydning i det aktuelle krav om demokrati på arbejdspladsen, altså her demokrati i højskolen. Det er nok rigtigt, at tidligere rådede den patriarkalske livsform på vore højskoler. Det var naturligt. Forstanderen ejede skolen. I mange tilfælde havde han bygget den op, led for led, ofte under afsavn og med stor risiko. Eleverne kom helt overvejende fra hjem, hvor lignende patriarkalske forhold herskede, hufaderen sad for bordenden, både i bogstavelig og overført betydning. Forholdene medførte måske i enkelte tilfælde et forstanderdiktatur. Traditionen fortæller, at da Jørgen Pedersen, den senere chef for »Fyns Tidende« og indfly-

delsesrig landstingsmand, tiltrådte som ung lærer hos Christen Kold, og da han spurgte Kold om, hvilken undervisning han skulle give eleverne, så svarede Kold: Ja, ser De, jeg taler selv hver formiddag og aften. Men i mellemtiden gælder det om, at karlene får noget at bestille, så at de ikke fristes til at lave gale streger. Det er den opgave, De skal løse. Men hvilke fag De vil fylde tiden med, det har i grunden mindre at sige. Man tør sige, at her var forstander-selvfølelse for alle pengene. Men det Kold'ske eksempel er heldigvis enestående. Forholdet kunne på de fleste skoler nærmest sammenlignes med forholdene i et fornuftigt ordnet hjem, hvor mand, hustru, voksne børn, fremmed medhjælpere hver har sit respekterede arbejde, hver har frihed til at udføre arbejdet efter egen opfindsomhed, men hvor alle er forpligtede over for helheden. Men forstanderen var skolens ansigt. Han tegnede skolen i medgang og modgang. Man var så indlevet i forestillingen af forstanderen som både vimpel og ballast, så selv Askov højskole, som i 2—3 generationer har levet under den selvejende institutions ejendomsform med skolebestyrelse og lærerråd, ikke i mange år dannede nogen undtagelse. Jakob Appel var den uantastede suveræne majestæt.

Demokrati er en besværlig og ikke særlig effektiv livsform for menneskeligt samvær. Men det er den eneste rigtige. Man bør imidlertid ikke dumpe ind i demokratiet. Man må vokse ind i det. I et fornuftigt hjem vil børnene gradvis vokse op til fuld medbestemmelsesret. I et sogneråd, ja, selv i folketinget må nye medlemmer gradvis lære spillets regler. Ligeså i højskolen. En højskole er ikke et almindeligt offentligt forsamlingslokale. Den er ikke en blank tavle. Der er skrevet på tavlen, før det nye elevhold arriverer. En højskole har en historie.

Johannes Rosendahl har i »Dansk Udsyn«, 1963, formuleret højskolen på en måde, som jeg kan bifalde. »En højskole er en skole, der ifølge sit program søger at orientere sine elever om tilværelsens vilkår — ikke blot objektivt — altså som videnskaben gør det — men i forlængelse heraf også subjektivt — eller som andre vil udtrykke det: ud fra et livssyn. Det er

orienteringen ud fra et livssyn, der særpræger højskolen.« Man kan mod denne formulering indvende, at der siges intet om, hvilket livssyn højskolen står for. Men dertil vil Rosendahl formodentlig svare: Nej, men der skal netop være plads for forskellige livssyn, om ikke inden for den enkelte skole, så fra skole til skole. Man kan ikke i højskolens navn autorisere et bestemt livssyn.

Johannes Rosendahl fortsætter: »I højskolens undervisning har foredraget altid spillet en dominerende rolle. I opgangs- og nedgangstider gav foredraget højskolens virksomhed sit særpræg — og er denne skoles undervisningsform nu og da blevet ændret, har det altid været undervisningen uden for foredragstimerne, det har drejet sig om. Foredragstimen blev, historisk set, livsnerven i højskolens arbejde.« Mange højskolefolk vil fremdeles bifalde dette syn. Men det er ikke almindeligt anerkendt.

Nu skal det klart vedgås, at foredragstimerne tidligere fyldte for meget på skemaet, med 3 foredrag daglig kunne det blive til en ordstrøm, som sløvede. I forsamlingshusene kunne man tilmed opleve foredraget i dets alleruheldigste form; sentimentale og fraseflommede foredrag var ikke ukendte. De kaldte med rette på kritikken. Og kritikken har foredraget aldrig savnet. Men enhver kulturel udtryksform har krav på især at blive bedømt efter artens bedste. Den ærlige, levende historiefortælling var et ædelt klenodie i højskolens daglige arbejde. I det lødige foredrag blev der ofte kastet lys over vigtige livsforhold i det enkelte menneskes og i folkets tilværelse; i lykkelige stunder tændte en beåndet taler en glød i sjælene, som læsning og studiekredse sjældent eller aldrig formåede; der opbyggedes i sindet hos jævne kvinder og mænd en vurderingsevne og modstand, som satte dem i stand til at skelne klart mellem lødigt og underlødigt, både når det gjaldt at høre og at læse. Der skabtes en folkelig kultur, som hører til det bedste, dette land har frembragt. Men det forstår sig: det gode foredrag skal have substans; det skal kunne høres af den jævne mand og den lærde professor, og høres af begge med glæde. Det fornemme folkelige foredrag er i virkeligheden en

kunstform, som fuldt vel tåler sammenligning med den gode novelle, det lødige musikstykke eller andre former for ægte åndeligt liv. Sådant forstået var og er det folkelige foredrag en hovednerve i højskolen; men det har altid været et problem at vokse til at nemme det.

Jeg har under mine besøg på højskolerne ikke alene mødt så megen dygtighed hos lærere og elever, men også en så oprigtig optagethed af gerningen, så jeg er overbevist om, at højskolen også i fremtiden vil være til gavn og glæde for den ungdom, som søger ind under dens tag. Den enkelte skoles fremtid er altid usikker; men højskoletanken er så genial, så én gang sat ind i vort folk vil den aldrig dø.

Det står til forstander, lærer og elev, at denne vidunderlige mulighed udnyttes.

Anna Hald Terkelsen.

DANEBOG

Da *Thorvald Knudsen* forlod Danebod Højskole i Tyler, USA, for at overtage Danebod Højskole på Als, levede børnene naturligvis meget stærkt med i det, der skete.

Ved jubilæumsfesten den 31. oktober gav *Halvdan Knudsen* følgende udtryk for disse oplevelser:

Dér på væggen
var et billede — —
Stort og åbent.
Det kaldte på alles øjne,
når de sad i salen
på Danebod, hvor mænd stod op og talte
på dansk!
Men udenfor, på trappen
på gangene
på gaden
i butikkerne
lød et andet — et blandet sprog!
Snart dansk — snart engelsk.
Men her
under billedet af Thyra Danebod
i salen
taltes der altid dansk.

Vi børn vidste,
at Thyra, dér på billedet,
var Danmark — selve Danmark.
Men Danmark var også et forjættet land
langt borte,
og dette land, dets sprog, dets arv
skulle værnes
også her i Minnesota,
hvor man ellers talte engelsk.

I en fin ramme — udkåret af Jess Schmidt
 fra West Denmark i Wisconsin —
 stod hun, Thyra, på volden,
 som hun var ved at bygge.
 Ved hendes side stod en høvding,
 og foran hende en mand, der næsten knælede,
 mens han målte jorden foran hende.
 Bag dem så man travle mænd —
 kærter fyldte med jord,
 palisader, der blev bygget,
 skibe, der sejlede på vandet med materiale.
 Travlhed overalt.
 — Sådan var der i Danmark, forstod vi!
 et forjættet land med Dannemænds færd:
 dér danse småpiger med blomster i hat,
 — en rød og en hvid har på brystet de sat, —
 og drengene lege med harpe og sværd
 og synge så glade om Dannemænds færd.

Sådan var det ikke i Minnesota!
 der var pigerne ganske almindelige tøse
 og drengene sloges og røg cigaretter.
 Men i Danmark!
 i det tabte, det forjættede land
 var det anderledes,
 ridderligt — romantisk.
 Og når vi fra foredragssalen
 kom ud til tilværelsen i Tyler
 i Minnesota
 bagte solen gloende varm ned over støvet,
 eller frosten sved i næse og fingerspidser,
 tornadoer ødelagde og dræbte,
 de voksne talte om økonomiske kriser!

Men — så en dag
 skete det:
 Tyler med sit Danebod forsvandt,

vi skulle hjem til Danmark,
 hjem til et nyt Danebod i det forjættede land,
 som også var genvundet
 med en konge på en hvid hest.
 Vi kom,
 vi så os om
 med spændte sind
 og åbne øjne!
 Men — hvor var pigerne
 med blomster i hat?
 hvor var drengene med harpe og sværd?
 — Vi så bare et fattigt
 forarmet land
 uden biler
 uden badeværelser
 uden elektricitet
 en gammel lav lade
 var det første af det ny Danebod, der dukkede frem,
 — så et stuehus
 og et sjovt treetages hus
 med mange vinduer
 og små ruder — men uden tårn!
 Der var løbesod
 militærtaburetter
 petroleumslamper
 og mus i køkkenet.
 Stabler af gamle brædder flød i gården.
 Var dette det forjættede land?
 Hele fatamorgana sank i grus!

men frem af støvet
 kom en række skikkelser —
 så dagligdags og levende
 som dem i Tyler.
 Ikke riddere og jomfruer
 fra eventyrets skove
 men bønder

fiskere
 håndværkere
 Hans og Katrine
 Mathiesens
 Christen Ernst Christensen
 Terp
 Kloj
 Tolderen
 Brugsuddeleren.

— Men Thyra Danebod var der ikke (sådan da),
 men alle de arbejdende,
 som vi huskede fra billedet,
 trådte frem fra billedets baggrund
 og blev forgrund!
 Og drengene — de var ligesom dem hjemme i Tyler
 de sloges og røg cigaretter
 og pigerne gik i almindeligt tøj
 og havde ikke blomster i hat
 men var bare tøse — også her.

— — —

Men så skete der noget mærkeligt.
 Nu blev Tyler med *sit* Danebod det tabte —
 det forjættede land,
 men Als og Danebod
 i Fynshav
 Asserballeskov
 efterkrigstidens land
 blev »hjemme«.
 Her var
 elever
 fællesskab
 arbejde
 skole.
 — Kun bare alt for kort,
 Far, som med eet ord,
 et ja, havde sagt ja til Danebod
 lod en anden udfordring

trække sig bort
herfra.

Men Danebod blev altid
en hjertesag
og en glæde
for ham og mor —
derfor

en tak fra os,
som gennem dem
fik Danebod ind på livet
og holder af
den skole, hvor andre gik ind i arbejdet:

Valdemar Nielsens
Terkelsens
Gunner og Inger
lærerstabe
køkkenpersonale
gartnere
venner!

Tillykke Danebod
med det arbejde,
som skal gøres — —
ligesom på billedet!

Halvdan Knudsen.

FØR — NU!

Det var med forventninger — efter de forudgående store be-
givenheder i Sønderjylland — at jeg i 1920 rejste til det
omstridte land, jeg havde indmeldt mig som elev på den ny-
oprettede højskole på Als, og havde lovet at møde en måneds-
tid førend højskolen skulle begynde for at hjælpe til med at
færdiggøre den. En rejse dertil kunne på den tid ikke gøres
på en dag, men skete med overnatning i Fåborg og så en
grumme streng sørejse til Sønderborg. Den første jeg mødte
i land var til min forbavselse en af mine tidligere højskole-
kammerater, der havde sit arbejde i nærheden. Efter en hastig
gennemgang af vore største oplevelser i den mellemliggende
tid kom vi til min rejses mål, og da han hørte om det, be-
stemte han sig også til at blive elev på den nye højskole, og
han bad mig om at indmelde ham fra første november, da
hans arbejde var slut til den tid. Dette ønske opfyldte jeg
senere, og Niels ankom til skolen et par dage førend de andre
elever.

Så begyndte turen mod øst, jeg husker ikke mere vejen
jeg kørte, der var ingen vejskilte og vejene var tunge og gru-
sede, og den sidste bakke førte lige ind i højskolens gård.

Danebod højskole lignede ikke andre højskoler, der var
ingen tårne og tinder og ingen haver eller parker, kun et par
gamle piletræer holdt vagt ved indkørselen — og her rugede
uglerne — selve skolebygningen lå med begge gavle direkte ud
på offentlig vej. Der var ikke indlagt lys, vand eller varme, og
for yderligere at holde eleverne friske, var der en åbning over
alle døre til elevkamrene, disse fristede også til anvendelse af

andre fæle opvækkende ting. WC'erne — der ikke var rigtige WC'er — var ude i laden og kunne kun bruges om dagen, alt vand skulle hentes i skolens bryggers. Skolestuerne blev opvarmet med kakkellovne, men i den midterste stue var der langt til en skorsten, man forsøgte først med en kanal under gulvet, man da det ikke var tilstrækkeligt, blev der hængt et langt rør igennem foredragssalen. Da der fyredes med tørv, der kunne få røret til at dryppe, var pladserne herunder ikke efterspurgte. Skolestuerne blev oplyst af lamper med rundbrændere, der var tilbøjelige til at trække flammen op og ose, når der blev luft- og iltmangel. En sådan lampe var hængt op på væggen bag talerstolen, og da talerne stod med ryggen til denne, var det eleverne, der måtte føre tilsyn, og de sad derfor optaget af det øjeblik, da de måtte afbryde med et »lampen oser«.

Trods mangler og ulemper var der ingen, der demonstrerede, tværtimod var eleverne glade og følte, at de med deres nærværelse var med i arbejdet på rejsningen af den nye højskole.

Af de tre lærere, der begyndte med oprettelse af skolen — Vilh. Larsen, Godfr. Hansen og Vald. Nielsen — var førstnævnte bestemt til at være forstander, men han havde trukket sig tilbage fra posten, og en ny leder, pastor Th. Knudsen fra Amerika, havde lovet at overtage hvervet. Hans tidligere højskole i USA havde båret navnet Danebod, og det syntes han også kunne være passende for højskolen i Sønderjylland, hvad alle de i skolen interesserede gerne gik med til. Thorvald Knudsen begyndte sin skole med elever fra Lolland, Falster, Møen, Sjælland, Jylland, Sønderjylland og Als, en flok han hurtigt fik sat i højskoletrit.

Den første afstemningsdag, 10. februar, blev fejret på højskolen, og til minde om dagen blev der plantet et træ i skolegården, og træet voksede og blev det dejlige lindetræ, der breder sig mellem husene. En elev, der var havekyndig, foretog det faglige ved plantningen.

Alle højskolens bestyrelsesmedlemmer var gårdmænd, der boede i omegnen, og de var gæstfrie og indbød os til besøg,

og med skolens 9-personers 2-hestes charabanc og en flagermuslygte kørte vi rundt på visitter. På Als mærkedes det af krigen udpinte land ikke så stærkt, især ikke når vi sad bænket om kaffebordene i storstuen. Forøvrigt var der rig lejlighed til cafébesøg, idet der i det lille sogn, hvortil Danebod hørte, var ikke mindre end fem kroer, og så havde der endda tidligere været en færgekro. Th. Knudsen var kun forstander i et år, og som afløser syntes det rimeligt at vælge en af de lærere, som havde startet skolen. Men Vilh. Larsen var rejst, Godf. Hansen havde endnu ingen kone, hvad der er meget ønskeligt på en sådan plads, og Vald. Nielsen havde andre planer, dog gik han med til at overtage ledelsen foreløbig, så skolen kunne fortsættes i samme gænge, den var begyndt. I hans regerings-tid stiftede vinterholdet den nuværende elevforening.

Efter Vald. Nielsen blev Anna Hald og Frede Terkelsen ledere af Danebod, og det blev dem, der især gjorde højskolen kendt, og som lidt efter lidt fik gennemført de mange forbedringer og fornyelser, et arbejde, der stadig bliver fortsat under den nuværende leder, Gunner Rasmussen. En af de største fornyelser var den nye skolefløj med tiltrængt plads. En anden stor begivenhed, der helt standsede skolens arbejde, var den tyske besættelse af skolen under sidste krig. Terkelsen var gået under jorden, da den besked indløb, at i morgen skulle højskolen belægges med tysk militær. Der blev stor travlhed efter den ordre, og i løbet af et halvt døgn havde venner og naboer tømt hele huset lige fra kvisten til syltetøjet i kælderen. Skolematerialet blev gemt bort i lade og garage, der ikke var okkuperet, så da krigerne kom, var der ikke en stol, de kunne hvile på. Det syntes de dog var for meget — eller for lidt — at byde dem, hvorfor de begik indbrud og tog, hvad de kunne bruge.

Det var selvfølgelig en torn i øjet at se alle de tyskere og høre deres: »Wir fahren gegen Engeland«, der lød mellem hegnene. Men de var hele tiden under kommando og holdt sig for sig selv. Da de endelig forsvandt efter et større bål af deres papirer og dokumenter, blev højskolen belagt af flygtninge fra Østeuropa, og de havde det på en måde ringere end soldaterne.

De havde ingen ledelse og ingen ting at foretage sig og hele tiden med tankerne om den uvisse fremtid.

Nu er så de mange år gået, og tiderne har skiftet, men jeg tror, at de mange, som har lært Danebod at kende, vil bevare et lyst og varmt minde om skoletiden. Også vi mindes mange gode og glade stunder igennem årene, og vi ønsker lykke til de næste femti år til fortsat gavn fagligt og menneskeligt.

De bedste hilsener og juleønsker

Kristine og Otto Andersen.

NOGLE REFERATER

»Dybbøl-Posten« refererede fra indvielsesfesten den 30. november 1920 bl. a. følgende:

Provst Thyssen: »Hvor kan et ondt ord ikke få en forfærdende magt over mennesker og et dårligt ord besmitte et menneskehjerte.

Her på dette sted skal det gode ord sidde i højsædet. Er der noget sted, vi trænger til, at det gode ord skal være en magt, så er det på en skole som her.«

Chr. Ernst Christensen: »Skolen ligger ikke helt tilfældigt på Als. Vi er et glad folkefærd med lyst til fester. Nu er krigen forbi, og fremmedherredømmets tryk er vejet fra os. Den alsiske idyl vil melde sig med al sin ynde. Solen vil stråle over vor herlige ø og i ungdommens øjne. Men her er det højskolen, der skal give vort liv et dybere indhold, herfra skal de største og ædleste toner lyde. Her skal også de store samfundsspørgsmål tages op til behandling. Jeg håber, skolen vil være med til at skabe en ungdom, der ejer arbejdsmod og arbejdsvilje, og som vil bygge op i vort land.«

Andreas Grau: »Dette er jo højskolens opgave at føre de unge frem til bevidsthed om, at de ejer noget, som ingen kan tage fra dem. Hvis dette lykkes, så vil arbejdet sætte spor blandt ungdommen nord og syd for den nye grænse.

Og jeg vil ønske for skolen, at der må blive værnet om det, vi har holdt højt i to menneskealdre: Håbet! En slægt kan ikke leve uden håbet, de unge må have håbet lysende over deres virke, hvis de skal leve deres liv som lykkelige danske og kristne mennesker.«

Thorvald Knudsen: »Der vil blive et stort arbejde at gøre her. Vi vil søge at føre ungdommen frem til troskab og frisind, vi vil vise dem, at der i vort folk er noget godt, som kan få magt over sindene. — Her skal dørene lukkes op, og vi vil høre, hvad de bedste mænd og kvinder i vort folk har at bringe. — Gud give, at vi i fællesskab her kan bygge et dannevirke så stærkt, at det kan række ned syd for den nye grænse.«

Fra *Frede Terkelsens* åbningsmødetale 4. november 1923:

»Nu kunne De spørge mig: Hvad vil De egentlig her? Hvilket tegn kæmper De under? — og jeg kan da svare: Jeg kæmper under det gamle højskolebanner, hvorpå der står: For danskhed, for kristendom og for frihed!«

»— — menneskehedens dybeste erfaringer er de samme fra slægt til slægt. Det er netop disse dybe, evige erfaringer, vi vil hjælpe de unge til at gøre på højskolen. Derfor er vort mål evig ungt og altid det samme: at lukke op for alle de rige skatte, der ligger gemt i det at være *dansk* og i *det* at være *kristen* og hjælpe de unge til i *frihed* at tilegne sig denne rigdom.«

»Udtrykt med andre ord er det da højskolens mål at skabe *hele, levende mennesker*, ikke mennesker som med kolde hjerter lever for sig selv, men mennesker, som har fået noget større at leve for og leve af, fordi ord som folk og fædreland, Gud og menighed ikke længer er tomme begreber for dem, men noget *virkeligt*, noget som de er med i.«

Videre siger F. T. bl. a.: *Sangen* kan ikke undværes, når der undervises i modersmålet og historien.

På det praktiske område fastholder F. T. håndværkerafdelingen bl. a. for at modvirke, at højskolen skal blive en *bondehøjskole* i stedet for en *folkehøjskole*.

Ved elevmødet den 5. juli 1970 sagde *Gunner Rasmussen* efter en omtale af Grundtvigs højskoletanker fra »Nordens

Mytologi« 1832 og en gennemgang af de foranstående referater bl. a.:

»Hvordan er stillingen så i dag sammenlignet med de tanker, der blev fremsat for op mod 150 år siden, og de planer, der blev lagt for 50 år siden?

Den kamp, Grundtvig førte mod latinskolen, den sorte skole, er ikke så skarp nu som tidligere. Gymnasiet er ikke nær så »sort« som tidligere, det er ikke en ren kundskabsanstalt, det har nærmet sig højskolen. Men højskolen har også nærmet sig gymnasiet — bl. a. fordi elevernes kundskabsniveau er højere. Men modsætningen er ikke ophævet: gymnasiet har som sin hovedopgave at bibringe eleverne de kundskaber, der kræves til en højere uddannelse. Ved siden af det sigter man mod elevernes udvikling som mennesker og som samfundsborgere.

Højskolen har den modsatte rangfølge. Den sigter mod elevernes udvikling som mennesker og samfundsborgere. Ved siden af det tilbyder den på en række områder så megen kundskabsforøgelse, som nu kan nås i løbet af nogle måneder.

Udvikling som mennesker og samfundsborgere — det var det Grundtvig kaldte duellighed for livet. Det er ikke noget, der skal læres — det er noget der skal opleves. Det er noget med at erfare, at man både er støv og ånd. Det kan ske i en foredragstime, det kan ske på en udflugt, i en dansktime, i en samtale med en kammerat eller lærer. Det væsentlige er, at man lærer sig selv at kende i samværet med andre.

Samvær = være sammen. Det er et problem, der ligger bag megen aktuel diskussion, det ligger bag spørgsmålet demokrati på arbejdspladsen, og det ligger på samme måde bag debatten om storfamilier, kollektiver.

Det ville være uvederhæftig tale at påstå, at højskolen har løst begge spørgsmål — men det er en kendsgerning, at højskolen på begge områder har gjort erfaringer, før disse ting kom på avisernes forside.

Udformningen af løsninger kan være — og *er* — meget forskellige på de forskellige højskoler, men det gælder jo netop heller ikke en bestemt patentløsning. Vi mennesker er

forskellige, og vore måder at arbejde og leve på i det hele taget skulle også gerne have lov at være forskellige.

En enkelt ting om storfamilie-spørgsmålet — det er jo et, der fortrinsvis har optaget unge mennesker. Der er for kort tid siden udkommet en bog, der behandler erfaringerne på dette område. Det har vist sig, at vanskelighederne har været større, end pionererne forudså. Mange planer om udadventt aktivitet på politiske, kulturelle eller sociale områder er ikke blevet til noget — alle kræfter har været nødvendige for at holde sammen på foretagendet.

Når højskolen trods vanskeligheder har klaret situationen bedre, hænger det sammen med, at der både er *arbejdsfællesskab* og *fritidsfællesskab*. Alle parter mødes i en undervisningssituation, og det går bestemt heller ikke spørløst hen over fritidssituationen.

Et par bemærkninger om et andet moderne udtryk — det er ordet *debathøjskoler*. Det understreger, at skolearbejdet skal præges af samtale, diskussion.

Det er ikke tilfældigt, at denne situation er opstået. Det har vist sig, at Grundtvigs *levende ord* undertiden blev et dødsensfarligt ord. Det onde ord kunne — som provst Thyssen udtrykte det — få en forfærdende magt over mennesker. Vi så det i 30'erne og 40'erne på det politiske område — og reaktionen blev et krav om kritisk sans, om debat, hvis folkestyret skulle overleve.

Så vidt er alting godt. Faren ligger vel i, at man tror, at man blot skal debattere på livet løs. En diskussion for diskussionens egen skyld — og så er man ikke kommet ret meget længere end »Erasmus Montanus«. *Knud Hansen*, Askov, har for et års tid siden brugt et morsomt billede om det: En karusel kan være et udmærket underholdningsmiddel, men den er et dårligt transportmiddel.

Der må være et udgangspunkt, et ståsted. Det er udmærket at lære kritisk holdning, at lære at sige nej — men man må også sige ja. Hvad man siger ja til — det kan være forskelligt på de forskellige højskoler. For Danebods vedkommende er der for mig at se nok sket ændringer i årenes løb, men ikke

noget brud med fortiden. Vi har ikke følt trang til at ændre tavlen over indgangsdøren: »Kundskabs Fader, visdoms væld, til vor gerning giv os held — hvad her plantes lad det lykkes, hvad her grundes lad det bygges på den rette hjørneste.«

Morgensangen er en del af skoledagen, som vi ikke kunne tænke os at undvære — og jeg vil gerne slutte med at nævne et par linjer, som jeg læste ved morgensangen for nogle dage siden. Det er et lille stykke fra Dag Hammerskjölds »Vejmærker« (skrevet pinsen 1961):

»Jeg ved ikke hvem — eller hvad — der stillede spørgsmålet. Jeg ved ikke, hvornår det blev stillet. Jeg mindes ikke, at jeg svarede. Men en gang svarede jeg ja til nogen eller noget.

Fra den stund hidrører visheden, at tilværelsen er meningsfyldt, og at mit liv derfor, i underkastelse, har et mål.

Fra den stund har jeg vidst, hvad det er »ikke at se sig tilbage«, at »ikke bekymre sig for morgendagen«.

*

Ved jubilæumsfesten den 31. oktober 1970 sagde *Gunner Rasmussen* bl. a.:

»Der har for nylig fra en fløj inden for højskolen været anket over, at den »gamle« højskole med dens særlige atmosfære var alt for meget præget af »hygge«. Havde man i stedet for ordet hygge brugt ordet »trivsel«, havde bedømmelsen muligvis været en anden, men realiteten formentlig den samme.

Jeg vil i hvert fald fastholde betydningen af at lære at leve sammen på en fornuftig måde — og at glæde sig over fællesskabet med andre mennesker. Denne fællesskabsfølelse står og falder med lærerstaben — ja hele medarbejderstaben. Det var dette, forstander Arnfred for mange år siden formulerede sådan: »— det er ikke alene et spørgsmål om, hvor stærke kræfter, der sættes ind, men også hvorledes de sættes ind« — om de trækker samme vej.

Skal jeg karakterisere staben på Danebod Højskole, må det blive en konstatering af, at vi vel er ret forskellige, men at vi alle vedkender os en »historisk« indstilling: meget ændrer sig

i den ydre, tekniske verden, men der er også noget, som ikke ændrer sig — eller ændrer sig meget langsomt — det der har med menneskers grundforhold at gøre. Vi er indstillet på, at der skal eksperimenteres, men på det bestående grundlag. Udtrykket, at kun den, der har last fra fortiden, har fragt ind i fremtiden vil vi gerne skrive under på her på stedet.«

Danebod Højskoles første bestyrelse. Set fra venstre er navnene: Jørgen Terp, Notmark, Nicolai Nielsen, Asserballeskov, Hans Eriksen, Almsted, Peter Hansen, Skærtøft, Chr. Ernst Christensen, Asserballe, Jørgen Christensen, Elstrup, Johannes Jacobsen, Dyndued.

AF EN GAMMEL DAGBOG

Fru Terkelsen har opfordret mig til at skrive lidt til årsskriftet, og jeg kunde have lyst til at gøre det ved at bringe et par udpluk af nogle optegnelser af Fars mor, *Kirsten Eriksen*, for hun har ganske afgjort øvet en meget stor indflydelse på Far. Hendes ukuelige tro på retfærdigheden og det godes sejr har været afgørende for Fars lyssyn og optimisme og ubestikkelige danske sindelag.

Farmor havde haft en mangelfuld skolegang, da hun led af en øjensygdom med lange sygdomsperioder, der gjorde hende blind på det ene øje.

Følgende er en ordret gengivelse af nogle af hendes optegnelser, nedskrevet i 1921 og 1924.

*Aksel Eriksen. *)*

Jeg er født den 5. September 1859, og det første, jeg kan huske fra min Barndom, er Krigen i 1864. Jeg husker saa godt, at Soldaterne eksercerede i Blads Mark »Degnemose«, og vi Børn løb derned for at se paa det. Alle Digerne om Æblehaven var næsten helt udjævnet. Sommetider brændte Soldaterne hele Bunker af Breve dernede under Æbletræerne, og af og til vrimlede det ligefrem af Soldater. En Aften henved Kl. 11 kom der en hel Masse, og Officererne befalede, at noget Halm skulde bæres hen i Vognskuret, for de ventede at blive udkommanderet om kort Tid igen. Men da Soldaterne kom ind i Laden, hvor de skulde tage Halmen, forsvandt de, saa trætte og udasede var de. Saa lovede Fader, at han vilde blive med en Lygte hos dem, og saa fik de Lov at blive liggende. Imens kogte Mor Ærter og Flæsk til dem, og da det var færdigt, blev de udblæste, og saa maatte de nøjes med at putte Flæsket i Tornystrene.

En anden Gang kom en Afdeling af gamle Soldater, og de var alle saa medtagne af Diarrhé, at de næsten ikke kunde spise. Saa kogte Mor al vor Mælk, og de fik Mælk og Grød. Det var de meget taknemlige for.

*) Aksel Eriksen er søn af skolens første formand, Hans Eriksen, Almsted.

Vor Mælk havde vi i Kælderens; i Tørveladen og paa Gulvet i Mælkekammeret var Senge opredt. Sengeklæder kunde de ikke få meget af; thi tit havde vi ogsaa Officerer og engang en Doktor. Da synes jeg, der stod et grønt Flag udenfor hans Vindue. Det var plantet i Sneen. Naar de saa rykkede ud, skulde Lagnerne vaskes, og naar der skulde kærnes, gjorde de det i vor gamle Aftægt, og der maatte Mor have de smaa Søskende nede. Der boede Folk til Leje, og de hjalp saa Mor med Børnene.

Vort Hus var bleven opbygget 1861, og flere Gange, naar Soldaterne rykkede ud, blev Bræddegulvene skovlet, saa tilsølede var de med Sne og Morads, saa det blev godt indviet; men alligevel holdt Gulvet til 1915. Det har ikke været fyldt med Svamp, som mange af de nye Brædder er. Det første Gulv havde Far ladet save af Abelinær af vore egne Træer. Sommetider kogte Soldaterne selv, og saa fik de engang en Del tørret Frugt hos Mor. Alt kom i Brug til saa mange Mennesker. Engang slagtede de en stor, gammel Griseso. Den blev spist i Løbet af seks Uger. Men Pengekassen kunde nok holdes vedlige, for hver lille Ting, de fik, vilde de gerne betale, naar det bare kunde skaffes til Veje. Værst var det snart med Brændsel.

Men det allerværste var jo, at det bestandig kneb for de danske med at holde Stillingen, og at vi tilsidst maatte i den tyske Ørns Kløer. Men jeg blev jo ældre som Tiden gik, og der var jo altid Haabet om, at det ikke vilde vare længe, inden vi blev Danske igen, ja til 1870 skulde det ske; men det blev en lang og drøj Ventetid. Nu da jeg nedskriver dette, i 1921, er vort store, inderlige Ønske dog alligevel bleven opfyldt, og bare, bare vi Sønderjyder nu ikke vil skuffe Verden, men vise den, at vi vil noget godt og arbejde tro og flittig enhver *i sin* Gerning, den være stor eller lille. Det har slet intet at sige, naar vi kun stræber ærligt frem og mener, at naar Gud bare vil hjælpe os, kan vi let komme igennem, uden at den ene skal leve paa den andens Bekostning. Men den Mening er der mange, der lever på nu om Stunder, og den kalder jeg absolut desperat; thi faa en god Dagløn og intet nyttigt udrette, det maa absolut være galt, det kan intet Land holdes vedlige paa. Nej, der er kun eet, hvorpaa Verden kan opbygges, og det er ene og alene det, at vi alle rigtig vil tage fat, for en Arbejder er sin Løn værd, og man skal aldrig frygte for, at Lønnen udebliver. Det har man endnu aldrig set. Er Lønnen ikke altid lige stor, hvem der blot med en ærlig Villie vil tage fat, vil aldrig komme til at staa til Skamme. Det siger sund Fornuft, og det har vi vist alle følt mange Gange, og moralsk fast staaer det Menneske, der arbejder ikke af Tvang, men af Hjertets Lyst, og Gud hjælpe det lille Danmark til at blive stort paa den Maade.

3. December 1924:

Idag har det næsten regnet uafbrudt, men det har været et dejligt Efteraar og slet ikke koldt, men mørke Dage, og i de lange Aftener gaar

Tiden alligevel hurtig ved Haandarbejde og Tænkning. I de sidste Dage har jeg særlig haft travlt med Højskolen og især med vor første Forstander Thorvald Knudsen.

Jeg mindes saa tydelig en Søndag, vi var til Gudstjeneste paa Danebod, og han prædikede om den kanaanæiske Kvinde, den Fortælling og den Tildragelse kendte jeg saa godt, men jeg havde aldrig hørt den saaledes. Da han sagde Amen, skulde jeg tage mig sammen for at huske, hvor jeg var. I den Time, han talte, var det, som man stod sammen med Jesus og den kanaanæiske Kvinde. Hvor han kunde tolke hendes Kærlighed til sin Datter og hendes faste Tro paa Jesus.

Og to Gange har jeg hørt ham holde Foredrag for Elever om Elieser. Ogsaa der kunde han rigtig forklare Abrahams Tillid til sin Tjener og Tjenerens Trofasthed imod sin Husbond, der betroede ham det store Hverv at skaffe en god Hustru for hans Søn. Men Elieser stode jo ikke paa sig selv, men gik til den gode Gud, som helst skulde være med, hver Gang et Ægteskab skal stiftes.

Saa har jeg ogsaa to Gange hørt ham holde Foredrag om Tannhäuser, og skønt jeg slet ikke forstaa mig paa Musik, saa blev Foredraget næsten som Musik, saa fængslende var det. Men Paaskedag holdt han en underlig forvirret Prædiken, og nogle Dage efter kom det frem, at han vilde forlade Danebod, og det har heller ikke været saa lige til for ham. Han har jo nok forstaaet Stillingen paa Danebod, naar han forlod den, men med Guds Hjælp gaar det nok. Terkelsen og Kone er *alle* Mennesker jo glade for. Om et Par Aar haaber jeg, at de mange Vanskeligheder, Kri-gen har bragt, vil jævnes, og det vil ogsaa lette for Danebod. Vi maa kun ikke forglemme at bede for den og hjælpe, hvor vi kan, og møde i Flok, naar der kaldes.

10. December.

I Gaar havde jeg en dejlig Dag paa Højskolen. Hvor er det dejligt at høre det fremført og saa godt fortolket, hvad der rører sig i Hjertet paa vistnok de fleste. Det bliver levende og opmuntrende ved at lægges frem af Terkelsen. Ja, en stor Tak ogsaa for det, at vi har faaet den Højskole, og jeg vil beder den gode Gud hjælpe den til at staa fast og virke til Guds Ære og vor dejlige Ø til Velsignelse. Aah, gid mange Slægter maa faa god, aandelig Næring og hjælpe mange Mennesker til at søge Hjælp, hvor den altid er til at faa, naar vi kun ikke stoler for meget paa os selv, ja, og om den kunde hjælpe til, som Terkelsen sagde, at forbinde os saaledes med det kære lille Danmark, vort Fædreland, saa det aldrig skulde skamme sig ved os og aldrig miste os mere. Det tror jeg heller ikke sker, naar vi kun har Kærlighed nok til vort Modersmaal og alt, hvad der er godt i Guds Øjne, og vil hjælpe til at hæve alt det ædle og gode, der virkelig bor i det danske Folk. men ogsaa hjælpe til at dæmpe, hvad der ikke er af det gode.

DOKUMENTER FRA ARKIVET

1996
REV. 50

O b l i g a t i o n

Underskrævne Bestyrelsesmedlemmer i Selskabet " Alle Højskole " Folketingsmand Gaardejer Christian Ernst Christensen, Asserballe

Do Jørgen Christensen, Elstrup
Do Hans Eriksen, Almsted
Do Peter Hansen, Skæretoft
Do Johannes Jacobsen, Dyrhøved
Do Nicolaj Nielsen, Asserballe Skov
Do Jørgen Terp, Notmark

der danner den samlede Bestyrelse i nævnte Selskab erkender herved paa Selskabets Vegne at have modtaget til Laan af " Sønderjysk Fond " den Sum 100000 Kr , skriver Et Hundrede Tusinde Kroner.

Denne Kapital forpligtes vi Selskabet til at forrente med 5 P. a fra Laanets Udbetaling at regne , og at tilbagebetale inden 1 - et - AAR fra samme Udbetaling at regne. Renten erlægges første Gang i Juni Termin 1921 inden den 15 i Terminaamønden og sidste Gang samtidig med Laanets Tilbagebetaling.

Til Sikkerhed for skadesløs Betaling af Kapital og Renter og alle i Tilfælde af Inddrivelses forbundne Omkostninger skadesløst indestaa vi underskrævne Bestyrelsesmedlemmer herved personlig en for alle og alle for en som S-livskyldnerkautionister.

0295.
84
%
Eil yderligere Sikkerhed for Kapital, Renter og Omkostninger som nævnt meddeler vi herved Sønderjysk Fond forlods og skadesløs Trans-port paa et til Skylden svarende Beløb af de Indskud , Selskabets Medlemmer ere pligtige til at indbetale til Selskabet i Henhold til derom sket Indtegning. Der overleveres samtidig hermed Sønderjysk Fond en For-

2236¹²

tegnelse over samtlige Medlemmer og Indskydere i Selskabet. Efterhaanden som Indskudens Indgaar indsattes Indskudene paa en særlig Konto i Folkebanken for Als og Sundved i Sønderborg, der ligeledes forsynes med en lignende Forretning som foran nævnt. Over denne Konto forpligte vi Selskabet og os til ikke at disponere, saalænge Indskudenes Beløb ikke overratige det Beløb, Selskabet og vi i Henhold til nærværende Dokument er Sønderjysk Fond skyldig, og derefter kun forsaavidt angaar det Beløb, hvormed de indsatte Indskud maatte overratige denne Skyld. Vi meddele samtidig nævnte Bank en ulgenkaldelig Bemyndigelse til, saalænge Sønderjysk Fond ikke er fuldt dækket, alene at inddrage de nævnte Indskud til Indsættelse paa den formentlige Konto.

I Æggenaaetilfælde er Selskabet og vi underkastet Retsførelsing efter Retplejelovens Kap. 41.

Als, p. t. Almsted, den 2. November 1920.

Christen Brund Christensen.

Dirch Nielsen

J. A. Fogh.

Johannes Jacobsen.

Klaus Andersen

Peter Hansen

Jing. Christensen

Til Vistenhed om foranstaaende 7 Mænds Hunderskrifter

H. Nielsen Bankdirektor Sønderborg
H. Fogh do do

Kvitteres herved, idet "Den sønderjydske Fond" er fuldt fyldt -
gjort efter samme, jfr. Skrivelse fra Fondens til Als Højskole
af Januar 1924. -

Den sønderjydske Fond

København, den 19. januar 1924.

Stenkenberg
Di. Eriksen

MEMORANDUM

fra

Herr Hans Eriksen, Almsted.

Handelsbanken i Sønderborg

Filial af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank

Sønderborg, den 15. Decbr. 1924.

Som svar paa Deres Skrivelse af 11. ds. vedr. Deres Mark-
Kto. meddeler vi Dem, at Beløbet ikke kan overføres til Ketting
Sparekasse, da ~~ikke~~ Banker og Sparekasser ikke modtager Papirmark-
Beløb under 1 Billion, hvorfor vi maa betragte Deres Marktilgodehavende
som sløttet.

Med Højjagtelse

HANDELSBANKEN I SØNDERBORG

Filial af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank

[Signature]

Skolens konto lød på godt 135.000 Mark.

Gr. R.

Forkynte over Tønder som ejer af
Selskabet Als Ulystede januar 1923.

- 1 Talerbol.
- 14 Bøker til Forsøgsmal med Dygden.
- 4 store Skolebøger
- 6 Tegnebøger med Vindtrykning
- 12 Spejlskolebøger.
- 4 Bøger til Reparationslære
- 30 Lærebøger til Elevværelsen
- 20 Bredplader 3 m m. Skerme til algerne Studier
- 50 algerne og mindre Bøger
- 20 Skamler.
- 1 Skolekæbe
- 1 Modelskab m. glas Skjoldgæse
- 6 Plader forskellige Ulystede
- 1 Maleriakademiet m. gæst til Ulystede Skolelærers Malerisamling.
Undervisningsmateriel om Landkort Dygde m. m.

- 1 Kompass
- 14 Kalkuler Bløse og mindre.
- 1 Skoleur
- 1 Tegneplade
- Kalkulerbøger og Databøger til 150 Procent
- 1 Bænk.
- 1 Skab.
- 3 Løb Selskaber
- 1 Jernk.
- 2 Færdvogn
- 2 Arbejdsvogne
- 1 Selskabsbord
- 1 Ringstempel
- 3 Urer
- 2 Pløse
- 1 Renspløse
- 1 Kompassmaskine
- 1 Kalkulerak.
- 1 Kompass
- 1 Kalkulermaskine
- Kollegier former Ulystede Skolelærers
Elevskole og elektrisk Anlæg med Ulystede.

- Forskellige modeller og Tegninger
Lynmaterialekredsløb
- 30 Vandtryksløj fra 1,50-5 m.
- 20 Vindtryk
- 1 Trætil Pløse m. Skabe l. Studierummet
- 1 Sofa m. Bord (1/2).
- 1 mindre Bibliotek
- 40 Billeder m. Glas og Ramme
- 20 Ulystede Skolelærere
- 130 Sengesæder.
- 100 Madramer m. Skjoldgæse
- 1 Lot Kompasser
- 1 Kalkulerbord
- 1 Kalkulerbord m. Skabe og Skabe
- 1 Kalkulerbord m. indbyggede Skuffer l. Kolonialkassen
- 1 Kalkulerak.
- 1 Forsøgsbord
- 2 forskellige Vindtryk

DANMARKS KOMMUNISTISKE PARTI
Sektion af komm. Internationale.
UNDERDISTRIKT HORSÆNS.

2 Jan. 1933.

E/J.

Aabent Brev til alle Elever paa
Dannebod Højskole.

Det er for at anmode Jer, som vi har anmodet Jeres
Foretander, at I tager Afstand fra Blikkenslagerensvend
Svend Jusjcong.

Grunden er, at vor Kammerat Malersvend Erhardt Jør-
gensen ikke kan faa Lov at gaa i Fred for ovennævnte, og da
vi mener at omtalte Svend Jusjoongs Opførsel paa Skolen er
lige saa ukammeratlig som den har været her og mange andre
Steder.

Svend J.' har været Medlem af Partiet her, men er
ekskluderet paa Grund af, at han har misbrugt sin Stilling
som Incassator for Partiet her, og at han, trods flere Hen-
vendelser ikke har fundet det formaalstjenligt at bringe sit
Forhold i Orden.

Ligeledes vil vi henstille til Malersvend Hans Jen-
sen fra Horsens, om at holde sig lidt for sig selv, da du jo
løber den Risiko at komme tilbage til Horsens.

P. U. V.

Dokumentet siger lidt om, hvilke udtryk de politiske modsæt-
ningsforhold kunne give sig i 1930'erne. G. R.

DANEBOG HØJSKOLE
FYNHAV ALS

1. November 1944.

Som Følge af vanskelige Forhold kan vi desværre ikke
paabegynde Vinterskolen den 4. November, men maa bede Dem
udætte Deres Rejse til Torødag den 9. November.

Med venlig Hilsen.

Jørgen Jessen.
cand. mag.
konst. Forstander.

Da Terkelsen havde været »under jorden« siden august 1944, fungerede Jørgen Jessen som forstander. Ovenstående lakoniske meddelelse blev sendt til alle indmeldte elever. Næste dag efterfulgtes den af den udførlige meddelelse om skolens beslaglæggelse, som er optrykt på næste side.

G. R.

DANEBOÐ HØJSKOLE
FYNSHAV ALS

2. November 1944.

Vi har i Dag gennem Amtskontoret i Aabenraa telefoniak faaet Ordre fra Det tyske Riges Befuldmægtigede i Aabenraa om at romme Danebod Højskole, der midlertidigt skal tages i Brug til andet Formaal.

For ca. 14 Dage siden blev Skolens Bygninger to Gange beset af tyske Officerer, der stillede os en Beslaglæggelse i Udsigt. Da vi ikke siden hørte fra d'Herrer, har det ikke før nu været os muligt at sende nogen endelig Besked til vore Elever. Vi har lige til i Dag næret Haab om, at vi kunde komme i Gang med Skolearbejdet, saa meget des mere som vi ogsaa i Fjor ved samme Tid havde to lignende Besøg, uden at der skete os mere. Som Sagen laa, turde vi imidlertid ikke tage Ansvaret for, at De alle rejste hertil for maaske kort Tid efter at skulle bort igen. Derfor fik De vor Anmodning om Udsættelse af Deres Afrejse.

Det er muligt, at de tyske Herrer's Besøg her har givet Anledning til Rygter om en allerede iværksat Beslaglæggelse af Højskolen. Vi har mødt saadanne Rygter fra forskellige Egne af Landet. De har alle været forhaastede. Først i Dag foreligger Beslaglæggelsen som en Kendsgerning.

Vi hevde glædet os til at faa nogle gode Arbejdsmaaneder med det hid til største Vinterhold i vor Højskoles Historie. Nu maa Tanken herom opgives, og vi maa derfor med stor Beklagelse over det meget sene Tidspunkt, i hvilket vi dog er uden Skyld, give Dem Meddelelse om, at De ikke kan blive Elev her i Vinter.

I den Situation, der nu er opstaaet, kan vi ikke raade Dem til noget bestemt. Naturligvis vil vi med Taknemmelighed modtage Deres Indmeldelse til Danebod Højskoles Vinterskole 1945/46. Men saafremt De ønsker at komme paa Skole netop i Aar, er vi i Stand til at kunne henvise Dem til Ry Højskole pr. Ry St. for Karlenes vedkommende og til Rønhoved Højskole pr. Rinkenæs St. for Pigernes vedkommende. Den Understøttelse, De evt. maatte have faaet tildelt, kan overføres til en hvilken som helst anden af Staten godkendt Folkehøjskole. Vi har hos begge de nævnte Skolers Forstandere faaet at vide, at de endnu har Plads til Dem alle.

Mange har sendt Tøj hertil. Dem beder vi snarest meddele os, til hvilken Adresse Godsæt ønskes sendt.

Danebod Højskoles Lærerstab bringer Dem en varm Tak, fordi De trods de vanskelige Forhold har fastholdt Deres Ønske om at komme paa Skole her hos os til Vinter.

Med venlig Hilsen.

Jørgen Jessen.
Konst. Forstander.

p.s. Ogsaa Vraa Højskole pr. Vraa St. har meddelt, at der endnu er Plads da denne Skole ligesom Ry Højskole for ganske nylig er blevet givet fri.

FREMFOR ALT MÅ VI DOG LÆRE OS
AT DYRKE TINGENE, FORME DEM MED OMHU,
KULTIVERE DEM

(Odd. Brochmann.)

I Pär Lagerkvists bog DET EVIGE SMIL drager de døde ud for at finde Gud, for at stille ham til ansvar for alting, for lidelsen og sorgen, for at spørge ham om meningen med livet:

»Da så de endelig langt borte et svagt lys. — Det var en lille lygte med støvede glas, den kastede et stilfærdigt skær omkring sig. Under den stod en gammel mand og savede brænde. De så, at det var Gud. Han var kroget og kort af vækst, men kraftigt bygget. Hans hænder var grove, som folks, der har arbejdet, så længe de har levet, med ét og det samme og uden at hvile. Hans ansigt var furet, præget af møje og sagtmodig alvor.«

I dette billede har Pär Lagerkvist altså ikke tegnet Gud som den herskende regent, som den ophøjede monark, fjern fra denne jammerdal.

Gud er tegnet som den jævne mand, en mand — et menneske i inderlig kontakt med de jævne ting.

Han er manden, der bor i det gamle hus med de skæve mure og vinduer, — der lytter til de mange lyde en efterårsnat, når blæsten suser ind ad revner og sprækker og tuder i skorstenen. Han er manden, der med sin brede tollekniv sætter sine initialer i den solide loftsbjælke ved siden af sine forfædres. Han er manden, der lever, hvor tingene synes at være på deres oprindelige plads, — brønden, det levende hegn, dyrenes lyde, savblokken.

Gud er i denne situation et billede på den sammenhæng,

som er hans egen skabte orden, nemlig sammenhængen mellem menneske og medmenneske, og menneske og natur.

Men i tidens løb har mennesket fjernet sig fra denne, den oprindelige sammenhæng; de frugter, vi nu må høste af vort valg, er rodløshed og rådvildhed.

Vor tilværelse bliver for hver dag mere og mere abstrakt. De moderne tekniske produkter har vi skubbet ind mellem os og naturen — og i næsegrus beundring for de tekniske kunstfærdigheder har vi mistet kontakten til tingene og kastet vrag på det, der tidligere var med til at give vor tilværelse mening og vort liv indhold.

I takt hermed sløver vi vor sansevne ved at omgive os med symboler på de oprindelige ting.

Lad hånden stryge over en stolearm af skønt træ og mærk, hvor levende et materiale træ er. Noget ganske andet end kunststof, der føles upersonligt og koldt. Lad øjet følge linjerne og spillet i en træflade. Træ er helt personligt, for man finder aldrig to stykker med nøjagtig samme tegning. Træ er både stof og ånd — og det bevarer sin individualitet fra naturen til den forarbejdede ting.

Teknikken er blevet vor frygtelige skæbne, men vi må blot ikke bukke under for den.

I sin bog KUNSTENS KALD siger Franz Werfel:

»Hvorledes ser nu arbejderens virkelighed ud? Han står i maskinhallen og gør et og samme tayloriserede greb seks gange i minuttet 8 timer i træk. Gives der noget mere uvirkeligt, menneskeuverdigt, noget mere djævelsk? Ikke på grund af det svære arbejde — bondens arbejde er langt strengere —, men på grund af uvirkeligheden, abstraktheden i dette arbejde er fabrikken et helvede.«

En sådan arbejder vil uvægerligt føle sig fremmedgjort i sit forhold til arbejdet og dermed også i sit forhold til tilværelsen. Han mangler den gnist, som kan give arbejdet og tilværelsen mening, Og uden denne gnist er tilværelsen nok tilværelse, men ikke liv.

Lad mig med et lille citat belyse, hvad jeg har ment med

ovenstående. Citatet er hentet fra Knud Hansens bog REVOLUTIONÆR SAMVITTIGHED:

»Når en dreng skærer en fløjte af en pilekvist, oplever han, at fløjten bliver til mellem fingrene på ham, og han oplever den som et udtryk for sig selv, for sin higen og stræben, han er ivrig efter at få den til at blive til. Og når det lykkes, føler han, at den er hans. Han tager den til sig og fløjter på den, og der er mening i det. Og da han første gang lavede et kosteskaft til kosten i sin faders stald, oplevede han noget lignende. Kosten kunne bruges. Og den blev brugt, ikke bare af ham, men af mennesker han kendte, og som kom ham ved. Der var et slags hemmeligt fællesskab, næsten en sammensværgelse, mellem ham og kosten og de andre. Det hele indgik i en helhed, hvor man hverken var fremmed for sig selv eller for det, man foretog sig. Der var mening i at være til også i arbejdstiden.«

Det er, som om grundlaget, livets grundlag, er blevet revet bort under vore fødder.

Tidligere generationer søgte og fandt støtte i religionen. Men idag må vi vel give Ole Wivel ret, når han skriver:

»Før sang man roligt salmer
i fattet tro på Gud.
Men gammel enfold falmer
som løv og slettes ud
i denne jævndøgnstid,
hvor hjerterne er delte
og med sig selv i strid.«

Hvad kan vi da gøre for at generhverve grundlaget, ståstedet, det faste udgangspunkt?

Skal vi da vende tilbage til naturen? — Nej, naturligvis ikke! Det er umuligt for det moderne menneske at leve i ubrydelig sammenhæng med naturen, — og en iagttagende holdning til naturen er heller ingen løsning, for den, der blot iagttager, er tilskuere og dermed udenfor.

Jeg drømmer måske nok om harmoni, men ikke en harmoni, hvor tilværelsens modsætninger er afskaffet, for det er jo netop spændingen mellem mennesket og de naturlige ting, jeg søger.

Denne spænding tror jeg, vi har mulighed for at genfinde, hvis vi standser op for en stund, ser os om, tager bestik af vor situation og bruger vor sunde fornuft — — — og skærer os en pilefløjte.

— — —

Det fortælles om en dansk opdagelsesrejsende i Grønland, der som hjælper havde en grønlander, at han ønskede at nå først til et bestemt, vanskeligt tilgængeligt punkt i ødemarken. En dag hen på formiddagen var det ham imidlertid umuligt at få grønlandereren til at fortsætte marchen.

Da den utålmodige opdagelsesrejsende spurgte ham, hvorfor han ikke ville drage videre, svarede han:

»Jeg venter på min sjæl. Den kunne ikke følge med!«

— — —

En glædelig jul og et godt nytår ønsker

Claus, Lise, Lisbeth og Johann Rickers.

MODERNE SKOLETANKER ANNO 1850

Kærligheden er livet og styrken i alle samfund.
Kun den bliver stærk og lykkelig i at gøre gavn
for andre.

»Efter vor nuværende seminarieordning, går man ud fra den forudsætning, at ethvert menneske med almindelige evner kan blive en dygtig lærer, hvorfor man optager til dannelse dem, der have de bedste forkundskaber, hvilke man stræber at formere, så godt man kan, på nogle seminarier ikke ubetydelig, på andre kun meget lidt. Ved undervisningen har man det formål at danne eleven til skolelærer og intet andet, så han lærer i den hensigt at lære fra sig, og om end den dygtige seminarielærer søger at adskille herfra den egentlige dannelse, som eleven skal være i besiddelse af som menneske, så kan det dog ikke undgås, at eleven alt for meget har sin tilkommende eksamen og hensigt for øje og derved modtager undervisningen, ikke som noget dannende for ham, men kun som noget, han skal meddele enten til eksamen eller som skolelærer siden hen i livet. Dette er da for en stor del årsagen til, at undervisningen ikke er blevet til liv hos så mange af vore skolelærere, lige som også de kundskaber, der meddeles på de fleste af vore seminarier, ere af den natur, at de ikke kunne blive til liv, enten formedelst deres ufolkkelighed, eller fordi lærerne ere åndelig døde.«

Ovenstående kunne godt være en aktuell betragtning over seminariets dilemma i dag: Efter hvilke kriterier skal elever til seminarierne udvælges, for at man kan optage de bedst egnede til en kommende lærergerning? — Samme kilde giver følgende anvisning: »De må i den *modnere alder*, efter at de have modtaget en almindelig dannelse og begreb om, hvorledes ånd

virker på ånd, afgøre med sig selv, om de have kald og lyst til at være lærere.«

Den der har gjort sig ovenstående »aktuelle« betragtninger, er såmænd ingen ringere end huslærer Christen Kold fra Ryslinge, da han i 1850 skrev »Om Børneskolen«, hvori disse betragtninger forekommer. Han var dengang huslærer hos præsten Vilh. Birkedal. Men Kold havde på det tidspunkt større planer med sin pædagogiske virksomhed end som så. Lad os dog, inden vi følger ham i disse, se, hvilke forudsætninger han havde for denne gerning.

Christen Mikkelsen Kold er født i Thisted den 26. marts 1816, som søn af skomagermester Mikkal Kold. Det var ikke faderen, men moderen Kirstine Marie Kold, f. Jannerup, der fik afgørende betydning for Christen Kolds senere livsvalg. På et spørgsmål til Kold, hvorledes det var gået til, at han var blevet folkeoplyser, lød svaret: »Jeg er født dertil og min moder kaldte det frem i mig.« Og hvorledes moderen fik kaldt denne vished frem i Christen, kan vist indeholdes i ganske få ord: »Kom, børn, lad mig fortælle jer en historie.« Igennem moderens fortælling lærte Kold *ordets magt* at kende, ordet, som magt til at sprede glæde i menneskenes hjerter. Faderen ønskede han skulle være skomager. Da Kold var tretten år gammel, kom han derfor i lære hos faderen. Men Christens hænder sad helt forkert til den slags arbejde. Da han havde været i skomagerlære halvanden dag og vist sin uduelighed, kom hans moder og hentede ham fra læsten. Nu skulle han da have sit ønske opfyldt: at blive skolemester. »Du duer ikke til andet, derfor skal du være det,« sagde man bestandig til ham. Han fik et vikariat en halv mils vej fra Thisted. Han blev biskolelærer, som det kaldtes. Her fik han følgende skudsmål: »Fra 1. maj 1831 og indtil november samme år har Christen Kold været lærer i Faartoft omgangsskole, og jeg har i den tid haft grund til at være tilfreds med hans flid og opførsel. — Thisted, den 19. oktober 1831. P. Rasmussen, const.«

Efter denne ilddåb blev Kold ansat som huslærer på gården »Koustrup«, Sønderhaa sogn. Hans husbond gav ham, da han måtte rejse efter tre års tjeneste, et fortrinligt vidnesbyrd. En

gammel pige på gården kunne berette følgende om Kold: »Stundom var han så morsom, at vi lo os halvt ihjel, og stundom var han så alvorlig, at vi sad som i en kirke. Vi var allesammen glade ved ham.« Samtidig med at han holdt skole for gårdens børn, arrangerede han en slags aftenhøjskole for gårdens unge karle og piger, idet han læste skuespil og poesi med dem.

Da Kold fyldte 18 år, blev han optaget som elev på seminariet i Snedsted, hvor en pastor Brammer var forstander. Den første tid på seminariet var streng for Christen Kold. Han kunne ikke forlige sig med ånden på stedet. En depression var resultatet. Det blev Peder Larsen Skræppenborg, der hjalp ham ud af den dystre sindsstemning. For Kold havde Gud altid været politimesteren, den strenge tugtemester, den der altid straffede. Men nu kom Skræppenborg og fortalte Kold, at Gud elskede menneskene. Kold gjorde den mageløse opdagelse, at Gud også var kærlighed. Det ændrede Kolds syn på sine omgivelser totalt. Han blev udadvendt og positiv i sit forhold til seminariet og sine medmennesker. Han havde genopdaget ordets magt på en ny måde. Den næste store oplevelse blev for Kold mødet med Ingemanns historiske romaner. »Hvad Danmark var, skal det atter blive.« Inspireret af disse ord fra »Valdemar den Store og hans mænd«, brændte Kold nu efter at komme ud i livet og lære folket. Fortælle dem, at det danske folk engang havde været stort og lykkeligt og derved vække den i folket boende kæmpeånd til dåd.

Efter i 1836 at have bestået lærereksamen med »Meget due- lig« som hovedkarakter og udmærkelse i religion og skønskrivning, kom Christen Kold til Mors som huslærer hos provsten i Solbjerg. Herfra flyttede han til Øster Jølby. Fra maj 1838 blev han huslærer i Forballum, Sønderjylland, for gårdejer Knud Knudsens børn. Det var her han blev klar over det helt urimelige i undervisningsformen ved den sorte skole. Det var udenadslæren især, der var blevet ham en torn i øjet. Det kunne vist ikke være Guds mening, at børnene skulle lære Balles Lærebog udenad, omtrent både forfra og bagfra. Han kom da til at mindes sin moder og hendes ord: »Kom, børn,

lad mig fortælle jer en historie.« Han kom til at tænke på fortællingen, hvori ordets magt spredte lys og glæde om sig. Fortællingen skulle prøves som undervisningsform. Den viste sig at være fortræffelig. Men ikke at ville lade børnene lære Balles Lærebog udenad, var jo i konflikt med skoleloven. Så kunne Kolds metode ellers være så god, den være ville. Da han derfor senere skulle søge embede, fik han afslag alle steder fra. »Så får jeg tærse som mine fædre har gjort.« Lære børnene Balles Lærebog på ramse ville han ikke.

Dette ufrivillige ophold i Kolds pædagogiske virke var anledning til, at han rejste til Smyrna, Tyrkiet, som tjener for en pastor Hass. Efter at have været i pastorens tjeneste i halvandet år ernærede Kold sig som bogbinder, indtil han sommeren 1847 rejste hjem til fods. Ved krigsudbruddet i 48 meldte han sig som frivillig, men han var for fummelfingret til at hæren kunne finde anvendelse for ham. Han virkede derefter som huslærer forskellige steder, i 1849 hos pastor Vilh. Birkedal i Ryslinge. Her samlede han den første vinter nogle af egnens unge karle i præstegården og holdt skole med dem. Ønsket om at starte sin egen højskole tog form i ham. Men den kapital på 500 Rd., som han havde sparet op under opholdet i Smyrna, var ikke nok til at starte en skolevirksomhed med. Kold fik lykkeligvis kontakt med Grundtvig og ved hans hjælp lykkedes det at skaffe den fornødne kapital til veje og købe det sted, som Kold havde udset sig: et lille hus på Ryslinge Mark. Den 1. nov. 1851 indleder Kold sin højskolegerning med et hold på 15 karle. Men Kold finder først et blivende sted for sit højskolearbejde, da han i 1862 bygger en stor skole på Hjallese Mark »Dalum Højskole«. Om denne skole beretter Christen Kold selv i 1866: »Vi har bygget en højskole som et slot, bygningerne tilligemed jorden har kostet 25000 Rd., og hvad mere er, den kan igrunnen godt svare sin egen regning. Vi havde i vinter 70 voksne karle i skolen, og i sommer 50 voksne bønderpiger, og i høsten 50 skolemænd, som allesammen var komne for at oplyses og oplives.«

Så meget om Christen Mikkelsen Kolds data. Da det som regel er Kolds højskolesyn, som tages op til drøftelse og ofte i

relation til Grundtvigs, vil vi her lade dette emne ude af betragtning, så vigtigt det end er. Den følgende omtale vil derfor gælde Kolds syn på børneskolen, idet vi går ud fra en afhandling, som han har skrevet om dette emne: »Om Børneskolen« afsluttet den 30. december 1850. Anledningen til denne afhandling var en konkurrence, som blev udskrevet med belønning til den, der kunne skrive det bedste skrift om børneskoleundervisning. Det skal i forbifarten bemærkes, at Kold ingen belønning fik. Nu må vi gøre os klart, på trods af ovenstående bemærkninger, at mange af de tanker, som kommer til udtryk i »Om Børneskolen« også gælder højskolen. Men vort hovedsigte vil i det følgende være tanker om børneskolen.

Det nyttige er altid kedeligt.

Fejlen ved almueskolen (folkeskolen) i dag (1814—50) er den, at den næsten udelukkende beskæftiger sig med det der påvirker forstanden og kun delvis følelsen. Barnets fantasi og indbildningskraft får ikke lov til at udvikle sig endsige komme til orde. Man tager ved undervisningsmåden for lidt hensyn til barnets evner, som netop i den tidlige alder ligger på fantasiens område. Man går uden videre ud fra, at passer systemet for tyskeren og tyrken, så passer det også for det danske folks børn. Heri tager man fejl, mener Kold, idet han tager historien til indtægt for denne anskuelse.

Det er ikke nok alene at tage hensyn til barnets evner, også barnets trang må føres med ind i vurderingen. Og barnets trang kan udtrykkes ganske kort: »Fortæl os et æventyr«. Til at imødekomme denne trang har vi mangfoldige muligheder i bibelhistorie og fædrelandshistorie. De gamle eventyr, fortællinger, legender, sagaer og sagn må igen bringes til ære og værdighed.

»Man kommer ikke langt med det dyr, man skal slæbe i marken, siger ordsproget, og mon man skal komme langt med det barn, man skal slæbe i skole, ja, slæbe igennem hele skoletiden?« Og for Kold ser det ud, som om man gør det: — så

snart ungdommen er konfirmeret, kaster den som oftest den kedelige-nyttige oplysning under bænken og siger: Gud ske lov, nu er vi fri for det! med det hemmelige tillæg: nu først skulle vi leve!« Man har jo netop, siger Kold, bestræbt sig på at gøre børnene det klart, at det nyttige altid er kedeligt.

Vil man med held virke på barnets forstand, må det ske igennem indbildningskraften og med dens hjælp.

Den systematiske, filosofiske og kateketiske udvikling af bibelhistorien må afskaffes, og den mundtlige fortælling af bibelhistorien, først i enkelte afsnit, senere i sammenhæng, må træde i stedet. Barnet elsker åndelig beskæftigelse, siger Kold. — Katekisation, som kunst betragtet, nærer Kold dog stor ærbødighed for. Men det betyder ikke, at man uden videre bør eller kan anvende den i skolens undervisning. For at kunne bruges kræves den nemlig mesterligt udført. Det evner kun et fåtal. Og dette fåtal kan man ikke bygge skolens undervisningsform op på.

Børn må have frihed til at læse, hvad og hvor meget de ville.

Således som Kold betragter den bestående religionsundervisning som forfejlet, sådan ser han også, at fædrelandshistorie i skolen bliver til genstand for vanrøgt: »Fandt man også hist og her på en læseplan blandt den alt for store mængde af videnskaber, fædrelandshistorie, da gik det ud på at læse på ramse en tør sammenstilling af blot antydede begivenheder fra den nyere tid, hvorimod fortællingerne fra folkets barn-dom, som nærmest skulle tiltale børn, vare ganske udeladte.« Også her gør Kold oprør mod undervisningens form og stof-fets indhold. Hvad han da vil sætte i stedet, er den mundtlige fortælling af fædrelandets historie, begyndende ved mytolo-gien, sagnhistorien over Ingemanns romaner, videre med Oehlenschlägers tragedier op til den nyere tids historie. En slags begrundelse herfor giver han form af et spørgsmål: »Hvad indflydelse havde ikke Homers Iliade på grækernes dannelse,

og mon ikke vore digtere burde have den samme indflydelse på os?« Kan man på den måde lade ordet gøre sin magt gældende og vække ånden, så vil den hunge efter oplysning, som er en forudsætning for at kunne påvirke forstanden, komme af sig selv.

Hellere vogte svin end holde skole!

Ovenstående synspunkt har mangen en elev gjort gældende, mener Christen Kold, bl. a. fordi faget læsning er blevet dem påtvunget på et tidspunkt, da elevens evner ikke endnu var blevet udviklede til at tage denne lærdom. De har kunnet læse, inden de havde behov for det. Resultatet blev, at de ikke forstod ret meget af det, de læste. »Dertil kommer, at den læsen uden at forstå er så kedelig og åndsfortærende, at den tager alt liv af børnene, giver dem en sådan afsky for, hvad der kaldes oplysning, at de fleste aldrig tage fat igen.« Det mundtlige ord må først gennem øret og forstås, inden ordet kan fattes gennem den kunstige skrift. Læsning kan aldrig blive hensigt, men altid kun et middel til oplysning. Et konstruktivt forslag formulerer Kold således: »At skolen kun i ringe grad bør befatte sig med indenadslæsning, da den har langt vigtigere ting at gøre, nemlig: at udvikle børnenes åndsevner, hvilket lettest og sikrest sker ved mundtlig undervisning, og når dette tilbørlig er sket, vil barnet i det 13. eller 14. år med udviklede evner og åben sans let lære at læse så meget, som han for livet har nødig, så om han endog skulle bruge en time til at stave sig igennem én side, som han så endelig forstod, var han dermed langt bedre faren end nu, da han kan læse ti blade i én time uden at forstå én linie.« — Faget skrivning drives helt unødvendigt til næsten fuldkommenhed. Der er netop én mangel herved: »— at vedkommende ingen tanker og anskuelser have (at nedfælde på papiret); men så snart de få dem, kunne de dog nogenlunde føre dem til papiret.« For regningens vedkommende kritiserer Kold det bestående for i for høj grad at regne med tal. Helt moderne principper gør han sig til talsmand for, når han foreslår, at »man kan bruge papstumper, udskårne i tre forskellige størrelser til enere, tiere

og hundrede, og kan da begynde at veksle med børnene, give et hundrestykke og få for det hundrede enere o. s. v. Især med brøker er det aldeles nødvendigt at regne med størrelser, for at give barnet det første begreb derom.«

En hovedregel for undervisning i almueskolen slår Christen Kold fast: »Indholdet bør erhverves før formen, det indvortes før det udvortes, man må have noget at skrive om, før man lærer at skrive, føle trang til kundskab, før man lærer at læse, for at man ikke skal tage skin for virkelighed, middel for hensigt og tegnet for tingen.«

Biblen er kun til for at holde de uvidende i
tømme, ingen fornuftig tror derpå.

Slig ond snak var kommet til os sydfra, fra det tyske og fra det franske og havde forgiftet og lammet den danske folkeånd. Vejen bagud til det sande folkeliv var dog endnu synlig her hos os. Det danske folk kunne vindes for saligheden både her og hisset. For det tyske og franske folk var muligheden herfor kun ringe, thi »den græder ej for guld, som guld ej kender«. Sydfra kom også de ideer, som dansk skoleundervisning byggede på, dette udenomsvæsen: »Former uden indhold, udenadlærte bekendelser med munden, mens hjertet er langt bort, megen snak ingen handling, store planer ingen udførelse, men kun liden virkelighed, følelsen og tilståelsen af, at der bør gøres noget, medens et skuldertræk er det eneste, der kan komme frem; slaphed og uvirkelighed i alle forholde og lighed med Pilatus med hans afmægtige og tvivlende: Hvad er sandhed? — Dette løngagtige, flade væsen foruden sandhed og virkelighed, liv og kraft, er tidens brøst og finder en stærk støtte i vort undervisningsvæsen.« Og hertil møder Kold op med sin enkle trylleformular, idet han retter øjet imod undervisningens sande mål og hensigt: »At det danske folk må erhverve sig klarhed til at indse, liv, lyst og kærlighed til at ville, dygtighed og selvstændighed til at udføre, enhver efter bedste evne, hvad der kan gavne og glæde dem i himlen og på jorden,« og kræver, »at lærerens væsen og gemyt er gennemtrængt af kærlighed til og levende interesse for den sags ypperlighed

og nødvendighed, der omhandles, hvorved elevens væsen, ved det levende ords ubegribelige kraft, ligesom åbner sig for at optage i sig de tanker, følelser og forestillinger, som det er lærerens hensigt at meddele« og »at den sag, der skal meddeles, er af den beskaffenhed, at eleven på sit åndelige standpunkt virkelig er i stand til at modtage den således, at den enten kan vække eller nære hans åndelige liv.«

For at kunne formidle denne sags »ypperlighed og nødvendighed« må læreren have ordet i sin magt. Ordet skal igen have 1. prioritet, hvor der holdes skole. Det talte ord, fortællingen, må »stå langt over pennen og pressen, som originalen over kopien, som det levende menneske over portrættet.«

Jo mindre tænkende almuebørn er, jo lettere lære de udenad.

I forlængelse af tidligere fremførte synspunkter er det klart, at Kold må drage i ledning mod de omsiggribende eksamenskrav og den hermed følgende lektie- og udenadslæsning. Eksamen i almueskolen er for ham et udtryk for, at den har misforstået sit sande mål og hensigt, »at vække liv, skærpe syn og kaste lys over livet og erfaringen«. Denne eksamen er et forsøg på at skabe en videnskabelig skole i det små, »som i sandhed også er blevet lille bitte«. Lektielæsning blev en naturlig forudsætning for eksamen. Men for børnene blev den lige så unaturlig, som eksamen blev det. Resultatet var, »at de store spurgte om det, de godt vidste, og de små svarede kækt, hvad de ikke forstod!«

Skoletiden blev én stor dårlig samvittighed, fordi regnskabsdagen altid lå som en ond skygge over børnenes hverdag. Og det er, siger Kold, ikke godt, at skolen er det første ubehagelige, der møder mennesket i denne verden. Udenadslæsningen var igen en del af lektielæsningen og som sådan en såre uheldig ting. Til dette uhyre i dansk skoleliv har Christen Kold en pudsig kommentar på side 40: »Udenadslæsning er måske nok avlet på dansk grund, men stammer sikkert fra Rom, der i samme mål og måde bar løgnens og falskhedens præg som Norden sandhedens og virkelighedens.« (Det giver jo ikke

just et tilforladeligt billede af Kolds historiske sans.) For at beskrive udenadslærens uheldige virkninger, fortæller Kold om en morsom episode: En jysk pige havde for vane søndag eftermiddag at læse lidt i salmebogen til opbyggelse. En god skik, som hendes lærer havde lært hende. En søndag kommer hun tilfældigvis til at slå op et sted i indholdsfortegnelsen og efter god udenadsskik læser hun højt:

Så ender jeg nu denne dag
 Så er vor høst til ende
 Så farefuld er vejen her
 Så frelstes vi fra død og grav
 Så gå vi til vort hvilested
 Så lægger jeg min syssel ned o. s. v.

til megen moro for tilhørerne. Pigen mente, at det ene sted i salmebogen kunne være lige så godt som det andet.

Som modstykke til denne form for indlæring citerer Christen Kold et vers af Grundtvig, hvor denne siger til sin søn:

Klinet på, det regner af,
 derfor jeg dig ej *afretted*
 til udråb om, hvad han (Jesus) gav,
 og hvad sine han forjætted.
 Jeg kun lærte dig hans ord,
 vidned ærlig: Jeg dem tror.

Uden dannelsen og beåndelsen er kundskabsmassen intet.

Når talen drejer sig om de studerendes tilegnelse af kundskaber er lektielæsning og udenadslære lige så lidt egnet for dem som for eleverne i børneskolen. De får derved monopol på en begrænset viden. Løsningen på problemet finder Kold i en udtalelse hos professor Sibbern, når denne siger: »Det bedste er at udruste de studerende med en øvet og dygtig evne til selv at forskaffe sig kundskab og færdighed.« Det samme ønsker Kold at overføre på almueskolens elever, som kompen-

sation for lektielæsningen, når han da endelig skal supplere det talte ord med noget andet og mere.

At være folkelærer er et skønt og hæderligt kald, men der hører mere til at køre end at sige hyp!

Ånden fra 48 havde afsløret, at folkeånden endnu ikke var død i det danske folk. Her viste Danmark sit sande ansigt. Det var for Christen Kold en vældig spore i hans arbejde, og nu skulle dette udnyttes i det danske skolevæsen. Nu skulle der arbejdes efter de lykkelige principper: »at vække liv, skærpe syn og kaste lys over livet og erfaringen«. Men det krævede lærere — rigtige lærere. Kold var nok klar over, at der ikke fandtes ret mange af den slags lærere, han mente, landet havde brug for. Men de få, der var, måtte bruges. Og så måtte man arbejde hårdt, for at få uddannet eller fremelsket nye. Hvad forstod da Kold ved det at være en rigtig lærer. Ja, vi kunne måske først se på, hvordan en lærer efter Kolds mening ikke burde være. Han måtte ikke bruge tvang og mulkter i skolen, for de lærere, der helligede det princip, »de kende ikke livet, have aldrig kendt det og kunne endnu mindre meddele det.« Ej heller kan den lærer bruges, som bestandig råber på større indtægter; deres hjerter er »tomme og øde«, og de mener »at kunne udfylde de tomme steder med sølv, korn, hør og halm.« De vil i kraft af deres guld være folkets herrer, i stedet for at være det i kraft af deres åndelige overlegenhed. — Læreren, som Kold ønsker ham, må være i besiddelse af sandhedsånden og befordre den ved det levende ords magt, den magt, »som hæver menneske op, frigøre og levendegør ham, det er den magt som mennesket nødes til at erkende«, og det hvad enten den, der er i besiddelse af den, »går til fods og har ej skilling i sin taske, eller han kører med fire i gylden karet«. Men, siger Kold videre, en af forudsætningerne for, at disse mænd kan blive folkets åndelige overmænd og dygtige lærere, er, »at de må i den modnere alder, efter at de have modtaget en almindelig dannelse (ude i den praktiske hverdag) og begreb om, hvorledes ånd virker på ånd, afgøre med sig selv, om de have kald og

lyst til at være lærere«. Dertil kommer så, at han må være i besiddelse af en nødvendig kundskabsmasse, og at denne er blevet til »liv« i ham, og at han endvidere er i stand til ved det levende ord at meddele denne kundskabsmasse, dette liv til andre. Derfor må seminarierne omdannes til at være en slags vækkelseshøjskoler, som kan indpode eleverne kærlighed til og god forstand på det, der skal vække folkeånden tillive, d. v. s. nordisk mytologi, historie, litteratur ect. Og man skal begynde med det hjemlige: »thi vi må først kende disse, så hine, først rejse indenlands, så udenlands«. — Eksamen anerkender Christen Kold jo ikke, men han foreslår dog, at man skaffer sig en slags attest for bestået overhøring eller »samtale« hos en af landets bisper: »ikke mener jeg herved eksamen eller anden ildprøve, der skulle forvolde mange søvnløse nætter, men blot en ganske jævn samtale, som den kan falde mellem den erfarne mand og den antrædende ungdom, som han med sit dybe blik i åndens verden føler på tænderne, uden at denne mærker det, så når den unge tror, at overhøringen først skal gå an, da er det hele forbi.«

Men hvem skal nu ansætte disse lærere? Hidtil har det været biskoppernes og provsternes opgave. Dette, finder Kold, er en forkert ordning. Han foreslår derfor, at de, der skulle bruge læreren, lønne ham og betro ham deres børns undervisning og vejledning, »ere de nærmeste til at vælge og ansætte ham«. Der skal nedsættes en »skolekommission« bestående af to medlemmer, to skoleforstandere. Deres opgave bliver det så at vælge og ansætte lærere. Om lærerens løn siger Kold, at den endelig ikke må være for stor. Han står nemlig for det synspunkt, »at jo åndløsere de er, desto mere skal de have for tanden«. Læreren skal ingen fast løn have. Han skal have en beboelseslejlighed og en tilhørende jordlod på de bestående vilkår. Skolen inddeles i sommer- og vinterskole således, at de yngste klasser går om sommeren 4 timer daglig, og den ældste klasse går om vinteren 6 timer daglig. Betalingen for undervisningen er 2 Rd. for sommerskolen og 5 Rd. for vinterskolen. Har forældrene ikke mulighed for at betale skolepenge, må kommunen udrede beløbet. Hvad der skal under-

vises i er fremgået af ovenstående. Tilsynet med skolen skulle foretages af skoleforstanderne eller en af dem beskikket præst eller tredje person, som måtte have føling med slige ting. I denne skole må sandhed og virkelighed (Kolds) aldrig tabes af sigte, »thi selv det mindste gran deraf har mere virkning end hele læs af skin og påklinet visdom«.

Hvilke virkninger Kolds tanker om børneskolen har haft på dansk skoleliv i det 19.—20. årh., vil vi ikke, så interessant det end kunne være, tage stilling til i nærværende artikel, lige så lidt som vi vil påtage os at bedømme det berettigede i Kolds ofte hårde kritik af de bestående forhold i almueskolen. Ovenstående har kun haft til hensigt at fremlægge væsentlige afsnit i de koldske skoletanker.

De bedste hilsener til alle fra

Mia, Lise, Mette, Strit og Günther Pollmann.

VOKSENUNDERVISNING

Det var vist nok Arne Sørensen, der ved en lejlighed brugte udtrykket: »Vi er ankommet«. Men hvem ophavsmanden til udtrykket end er, så må vi vel som verdens femte rigeste land erkende, at vi har nået en velstand, som tillader os at realisere meget af det, som man for blot en generation siden kun kunne drømme om at opnå.

Denne nye situation, som vel må siges først at være slået igennem i løbet af de sidste 10–15 år, synes at have overrumplet os. Det hele er kommet så pludseligt. Al den velstand, som tidligere generationer har drømt om – pludselig er den her. Den kraftige økonomiske og tekniske udvikling har givet os uanede muligheder, men ideerne er ligesom sluppet op, som Bjørn Poulsen gjorde opmærksom på for allerede 10 år siden. Hvordan vil vi udnytte disse nye muligheder? Mangler vi fantasi til at forestille os andet af fremtiden end blot større og større velstand brugt til flere og flere menneskeligt set stadig mere ligegyldige ting? Eller prøver vi at erkende, at den nye situation kræver, at vi sætter os nye mål, som har den menneskelige trivsel taget i bredeste forstand som deres kerne? I modsat fald løber vi den risiko, at velstandsstigningen og de nye tekniske fremskridt bliver et mål i sig selv. At vi bliver til for deres skyld og ikke omvendt.

En af de muligheder, som den øgede velstand giver os, er en udbygning af undervisningsvæsenet fra at være et forhindringsløb frem mod en livsstilling til at være en ret for alle borgere uanset alder og økonomi. Hvis vi skal trives, må vi forstå det, der sker omkring os. Det kan vi kun, hvis vi følger med og uddanner os livet igennem. Ikke for samfundets eller erhvervslivets skyld, men for vor egen skyld. I øvrigt må en velorienteret befolkning altid være i et folkestyret samfunds interesse.

Fra de første universiteter oprettedes i Vesteuropa i middel-

alderen og frem til det 20. årh. har de båret præg af at være anstalter til uddannelse af en lille elite, hvis medlemmer var forudbestemt til at blive verdslige eller religiøse ledere. Den udvikling, vi nu er vidner til med den store tilgang til de højere uddannelser, er vel nærmere betragtet kun en naturlig fortsættelse af det, der tog sin formelle begyndelse med skoleloven af 1814. Man indførte dengang undervisningspligt — og undervisningsret — for alle børn på samfundets bekostning. Det var noget revolutionerende i datiden, men det drejede sig dog kun om elementær undervisning for børn. Videregående undervisning var frem til 1844 stadig forbeholdt en lille elite, nemlig foruden lærerne (hvis uddannelse var yderst ringe) de, der gik i latinskole og på universitetet. En af tankerne med højskolen, som ofte glemmes på grund af den strid, der opstod med de bjørnbakske skoler, var at give voksne mennesker af befolkningens brede lag en undervisning, som strakte sig ud over det rent elementære, og som tog fat på de problemer, der var elevernes i det samfund, de levede midt i. Hermed blev *voksenundervisningen* en faktor af betydning. Store kredse af befolkningen blev gennem højskolen vant til den tanke, at undervisning ikke bare er noget for børn, men i fuldt så høj grad noget, voksne kan have udbytte af.

Jeg tror, man vanskeligt kan overvurdere betydningen af, at store dele af befolkningen fik en bedre uddannelse og blev sat i gang af tidens nye tanker på et tidspunkt, da de lige havde fået politisk magt, og derfor skulle være med til at forme fremtidens samfund.

Grundtvigs højskoletanker var et oprør mod et stivnet skolevæsen og et universitet, der formidlede en »død« undervisning, der var upåvirket af tidens store spørgsmål. Det overses tit, at meget af det moderne universitetsoprør har samme sigte. Universiteterne bør som samfundsinstitutioner principielt tjene alle borgere og ikke bare en lille elite af Tordenskjolds soldater.

Det, der er ved at ske nu med den store tilgang til universiteterne, er, at disses præg af lukkede udklækningsanstalter for præster, embedsmænd, læger o. s. v. begynder at udviskes. I

samme retning peger det forhold, at studentereksamen ikke længer er ene om at være adgangsgivende til universiteterne.

Med den store tilgang af nye studenter presses de ændringer hurtigere frem, som alligevel måtte komme på grund af den hurtige udvikling, der sker på alle områder. Tidligere var en 6—7 årig universitetsuddannelse (måske bortset fra lægernes) noget, der stort set kunne bruges i en menneskealder. Det er ikke tilfældet mere. Det er det forhold, der bliver taget hensyn til ved opbygningen af det kommende Roskilde Universitet. Undervisningen vil blive bygget op med 2-årige grunduddannelser med afsluttende eksamen, d. v. s. at en række af studenterne vil slutte studierne efter 2 år. Disse grunduddannelser vil få overbygninger for videregående studier. Derudover vil der blive efteruddannelseskurser for folk, som skal have deres tidligere uddannelse ført à jour.

Disse korte universitetsuddannelser, som man har haft i England gennem mange år, vil medvirke til at gøre undervisningssystemet mere smidigt, hvad det også kan siges at trænge til. Jeg føler mig overbevist om, at mange, som i løbet af den sidste halve snes år er søgt ind på seminariernes studenterlinier, i stedet ville have taget en helt anden uddannelse på et universitet, hvis der dér havde været studier af nogenlunde samme længde som seminariernes.

Jeg tror, den nye udvikling inden for universitetsverdenen kan blive murbrækker for et mere åbent universitet. Ved flere af de engelske universiteter har man i flere generationer haft voksenundervisningsafdelinger (Departments of Adult Education), der lægger deres kurser tilrette for almindelige borgere, som ikke deltager med eksamen for øje. Der kræves heller ingen speciel forudgående skoling for at deltage i disse kurser, der giver en almindelig voksenundervisning af samme karakter som den, der gives på danske højskoler og aftenhøjskoler.

Hvad skulle der egentlig være i vejen for at vore universiteter oprettede lignende afdelinger? Det ville også kunne være med til at mindske den afstand der er mellem universitetsmiljøet og store dele af befolkningen. Jeg ser for mig et uni-

versitet, der foruden at kunne føre folk frem til landets højeste uddannelser også giver kortere akademiske uddannelser og endelig har løbende offentlige kurser, der beskæftiger sig med den nyeste forskning inden for naturvidenskab, humaniora og samfundsvidenskaberne på et niveau, hvor almindelige, veluddannede folk kan følge undervisningen. At mange ting kan gøres alment tilgængelige, har vi i flere år erfaret gennem Søndagsuniversitetet. Det vil tvinge forskerne til at pædagogisere og kan måske være med til at nedbryde skellet mellem »De to Kulturer«. Et sådant universitet kunne eventuelt samarbejde med forskellige oplysningsforbund og lade disse tage sig af evt. grundkurser på forskellige fagområder, for slet ikke at tale om et samarbejde med radio og TV om fremstilling af undervisningsprogrammer i båndkassetter, på film o. s. v. Hvis vi vil, kan vi efterhånden bygge et system op, der kan skaffe os undervisning på snart sagt alle områder og på mange niveauer.

Vil der i det hele taget blive brug for en højskole i et sådant udbygget uddannelsesvæsen? Vil folk ikke lettere og billigere kunne få undervisning ad en af de mange andre kanaler? Jo, men derved træder også højskolens særlige fordel frem, nemlig den, at højskolen er en *kostskole*. Jeg anser kostskoleformen for at være uvurderlig for højskolens pædagogiske arbejde. Selv om rammen kan blive for lukket, giver den mulighed for at skabe et fællesskab mellem mennesker med forskellig baggrund i henseende til miljø (geografisk som socialt), intellektuel udrustning, økonomiske kår, livsvaner o. s. v.. Hvis der imidlertid skal blive tale om en »levende vekselvirkning« mellem disse mennesker, må de have noget at være fælles om. Det der til syvende og sidst binder mennesker sammen i et fællesskab, er altid noget uden for dem selv, en udfordring, en interesse i noget. På enhver skole, altså også på en højskole, må udfordringen komme fra et undervisningsstof, ellers ender alting »i åndelig indavl og endeløse diskussioner«, som Jørgen Bøgh udtrykker det i en kronik i Kristeligt Dagblad 28. maj 1970. I samme kronik, som er en gengivelse af den tale, J. B. holdt ved indvielsen af Silkeborg Højskole, fremhæver han

som højskolens mål i dag: »at gøre det tavse flertal talende«. Det er desværre alt for rigtigt, at tavshed og mangel på meninger er mere udbredt blandt eleverne end »revolutionære frelsesreligioner«. Men i et kostskolemiljø, hvor vi er sammen i »arbejde og leg«, kan der skabes et fællesskab, der giver grobund for at drøfte menneskers fælles situation i verden, som den er for os, der lever i dag.

Nogle vil måske undres over, at jeg behandler universitetsundervisning sammen med højskole- og anden frivillig voksenundervisning. Jeg har gjort det, fordi jeg tror, det er farligt, hvis højskolen bliver sig selv nok. Vi må prøve at se os selv som en del af det større hele, der hedder: voksenundervisning, hvormed menes undervisning for folk over ca. 18 år. Jeg mener ikke, vi skal efterabe den ene eller den anden, men snarere at vi skal tage bestik af udviklingen inden for hele voksenundervisningsområdet og være med til at præge den. Ellers risikerer vi at ende med at være ambulancetjeneste. Voksenundervisningen er et område, som er i en vældig udvikling over hele Vesteuropa (hvor man i øvrigt mange steder misunder os højskolen). Vi må være med til at forme denne udvikling med de erfaringer, vi har. Det kunne jo i øvrigt også godt være, at vi selv kunne lære et og andet ved samme lejlighed. Derfor må vi begynde at betragte os som en del af den samlede voksenundervisning.

I takt med at undervisning på alle trin bliver accepteret som et kulturelt gode, der er en selvfølgelig del af en velfærdsstats ydelser til sine borgere, må man regne med, at der for et stigende antal mennesker bliver tale om at tage undervisning af forskellig art mange gange i løbet af deres tilværelse. Med et sabbatsår eller i det mindste et sabbatskvartal om det næste hjørne åbner der sig nye perspektiver for højskolen. Et mødested for folk i alle aldre. Hvorfor ikke? Samfundslære eller litteratur med deltagelse af Peter på 18, som lige er gået ud af 10. kl., Trine på 30, som er husmor, Niels, som er 55 og arbejdsformand . . . Ville det ikke være en udfordring til alle?

Glædelig jul.

Frede M.

DAGBOGEN

At 1970 ville blive et jubilæumsfestår her i Sønderjylland, kunne der jo ikke være tvivl om, og når vi ser tilbage på året, står der også en række store fester for os. Afstemningsmøde den 10. februar, elevmødet 4.—5. juli, hvor vi tog forskud på skolens jubilæum, Dybbølfesten 11. juli og endelig skolens egentlige 50 års jubilæum den 31. oktober.

Men ind imellem festerne har der været mange gode, rolige arbejdsperioder både med vinterhold og sommerhold.

I tiden fra jeg sluttede forrige dagbog og til jul, havde vi i en uge besøg af Gunnar Andreasen, der i et par timer om dagen gjorde eleverne bekendt med problemerne i en række u-lande, hvor han havde opholdt sig i længere tid.

En aften besøgte Thorsteinsson fra Idrættshøjskolen os. Han fortalte om Eigil Skallagrimsson, og vi så film fra Island. Den 7. december holdt Symfoniørkestret kirkekoncert i Mariekirken med Ilona Telmányi som solist.

I vinterens løb greb vejret mange gange forstyrrende ind i arrangementer, således også ved vores julemøde den 18. Det havde

Fysik.

Dansk.

føjet meget i eftermiddagens løb, og mange biveje lukkedes; selv på de store veje var det vanskeligt at komme frem. Det betød, at vi bl. a. måtte undvære Nørherredsfolkene, som ellers er trofaste julemødegæster.

Den 20. rejste eleverne efter en kort julefrokost, og for en gangs skyld tog vi også af sted et par dage senere for at fejre jul i Holte.

Da eleverne kom igen efter juleferien, manglede der et par styk-

I begyndelsen var det meget sjovt – syntes Laurids.

Stoftryk.

ker. De lå hjemme med influenza, og en var syg, da hun kom hertil. I hele december havde vi elever i seng på grund af forkølelse, nu gik vi i gang med influenzaen og havde ofte 4—5 stykker, helt op til 10 i sengen ad gangen. Det virkede deprimerende og er jo også højst generende i undervisningen.

Sønderjyllands Symfoniorkesters koncerter søger vi så vidt muligt at komme med til sammen med eleverne. Den 7. januar var årets første med en solo af den ungarske cellist Tibor de Machula. Den 11. februar dirigerede Haakon Elmer, som mange Danebod-elever kender, ved orkestrets årlige store koncert med gymnasiekorene fra Haderslev, Kolding, Ribe, Tønder, Åbenrå, Duborgskolen og Sønderborg. Foruden udtog af Carl Nielsen: Moderen og Händel: Dettinger Te Deum opførtes Vagn Holmboe: Symfoni nr. 5. Komponisten var selv til stede. Aftenen blev en meget stor hyldelse til både Vagn Holmboe og Haakon Elmer. Den 25. var vi med til koncerten på Nørherredhus. Her har Nordals fået et dejligt koncert- og teaterlokale.

Også en enkelt film har vi set i Sønderborg, nemlig Romeo og Julie. Ellers har vi stort set selv sørget for filmunderholdning. Vi har haft film som: De fem brødre Sullivans, Lørdag aften — søndag morgen, Kirmes, Den skamløse gamle dame, m. fl.

I lighed med sidste år havde vi en skemafri eftermiddag, som oftest med talere udefra, inviteret af eleverne. Ved disse lejligheder har vi på vinterskolen haft besøg af politiassessor Porsdam, Sønderborg, Jacob Andersen, Rantzausminde, Jean Felix, Vejle, Tage Al-

Besøg i den danske børnehave i Mørvik, hvor Lothar Steens kone arbejdede.

bertsen, Stubbæk, og Vang Rasmussen, Erhvervsskolen i Sønderborg. Engang inviterede vi 3—4 gymnasieelever fra Duborgskolen i Flensborg og et lignende antal fra »Det tyske gymnasium« i Åbenrå til en paneldiskussion om nationalitetsproblemer: det, at være dansk i Tyskland og tysk i Danmark. Det blev en eftermiddag, der optog eleverne meget.

Dannevirke i sne.

Så mange kan der rummes i et elevværelse.

Nogle af de skemafri dage er brugt til de faste ture: Blommeskobbel, Augustenborg og Nordals eller til gennemgang af de store ture. Også interne diskussioner har været lagt på disse dage.

Det har tit været sådan, at Als havde mindre sne end øvrige dele af landet. Denne vinter fik vi vores part. Midt i januar faldt der et tæt og fint lag, samtidig blæste det kraftigt, så om morgenen var alle veje lukkede, og først midt på formiddagen kom rutebilerne igennem. Den sne gav 2 kærkomne fridage til skolebørnene. Desværre betød det også, at delingsførermødet i Sønderborg d. 17.—18. januar blev aflyst til stor skuffelse for delingsførerne her, som skulle have været med. En del elever kom ud på ski. Ideelt var føret ikke p. gr. a. den megen nysne, store driver og enkelte bare pletter, men i skoven gik det nogenlunde, og i de følgende dage var mulighederne helt gode; men trods let frost var solskin en sjældenhed i denne vinter.

Midt i februar var der dannet så megen havis, at den begyndte at friste; det resulterede i en sok af og til. To gange i vinterens løb — den 2. og den 19. februar — sad Fynshav-færgen fast i isen. Første gang måtte passagererne tilbringe ca. 12 timer om bord, før isbryderen Elbjørn nåede frem og befriede den. Anden gang lå den kun et par hundrede meter fra færgehavnen her i Fynshav. Enkelte passagerer gik i land iført redningsveste; færgen nåede ikke til land. Efter megen rokken frem og tilbage fik den gjort sig fri af ismasserne og vendte tilbage til Bøjden. Det blev en tur på 10—11 timer. I mange perioder måtte færgen helt opgive at sejle.

Børnegymnastik med delingsførerne.

Den 7. marts havde vi planlagt forældredag, men da der faldt megen sne den 6. og meldtes om glatte veje overalt, fik eleverne lov til at ringe hjem i løbet af de første 2 timer, og kl. 10 blev det vedtaget at aflyse. De allerfleste forældre meldte fra. Tre forældrepar trodsede vind og vejr og kom; de øvrige udsatte det til den 21.

Anna fra Grønland fejrede fødselsdag den 27. januar. I den anledning havde hun bakt en masse boller hos sin søster i Vojens. Dem fik vi til formiddagskaffen; de smagte vældig godt, og vi spiste godt af dem, men alligevel blev der så mange til overs, at Anna om aftenen holdt åbent hus på »Gokkely« — hyggestuen på kornloftet — og serverede boller endnu engang.

Fastelavnen blev igen i år til rejse-weekend. Fynboernes rejse var jo noget besværlig, da færgen ikke gik, så det var praktisk nok med en dag ekstra. Vi slog så »Katten af tøndens« med ca. 90 børn og 5—6 elever mandag eftermiddag.

Den 10. februar, 50 års afstemningsdagen fejredes af alle elever og lærere i Notmark, hvor Karl Otto Meyer talte, og Harmonika-orkestret fra Flensborg spillede. Fra Danebod hidrog Kirsten med et lille indslag og Jens Bladt, nu Guderup, fortalte om gamle dage. Vi var denne dag til min brors begravelse i Holte.

Den 14. holdt vi kostumefest for eleverne med tøndeslagning i gymnastiksalen og små konkurrencer i spisesalen, som var fastelavnspyntet. I det dejlige vejr næste dag med sol og ny sne fik mange sig en god travetur.

På elevindbydelse havde vi besøg af inderen Bose i 3—4 dage.

Sådan så stranden på Rømø ud i marts 1970.

Anna.

Ikke Matthiessens, men Hennys billede af
Egen kirkelade.

Han havde en fællestime med eleverne, og i løbet af de næste dage havde han meditation og yoga med mindre grupper.

Den 2. marts fik Mary og Laurids Bjerrum en lille pige, der blev døbt Gurli. Mary stod for køkkenet til det sidste og var hurtigt i form igen efter fødselen.

Da vores forældredag blev udsat fik en hel del af os lejlighed til at se forårsopvisningerne i Ulkebøl-hallen den 7. Vejene var meget

»Vejrmøllen«.

Skramleorkestret.

glatte, så det var grint at køre, men alle slap velbeholdne hjem.

Som led i emnedagene havde vi den 11. marts inviteret Mathias Mathiesen, Lunden, til at fortælle og vise billeder fra det gamle og nye Als. Peter Clausen, Kettingskov, ledede sang af »Alsingerviser« og læste alsiske digte og fortællinger af Martin N. Hansen. Den 14. havde eleverne inviteret gæster til lørdagsdansen.

Slutningsmøde og forældredag blev slået sammen lørdag den 21., således at foredraget blev lagt som offentligt møde. Om aftenen optrådte dramatikholdet med »Vejrmøllen« og en komisk opera. Et orkester — mest bestående af forskellige kaffe- og thekander og redekammer i mange størrelser — spillede.

Den 25. havde vi privat afslutning og den 26., skærtorsdag, rejste eleverne.

Ved lærermødet den 1. maj blev kun formiddagsskemaet lagt. Det var et forslag fra lærerne. De erklærede sig villige til at lægge eftermiddagsskemaet, når eleverne havde valgt fag. Eleverne var således ikke bundet af fagkombinationer. Det gik også udmærket med at få brikkerne puslet til rette.

Allerede dagen efter, at eleverne var kommet, havde vi åbningsmøde, nemlig 4. maj. Ingeniør Dyre, Danfoss, som var stærkt med i modstandsbevægelsen, talte om »Modstandskampen 25 år efter«. Efter foredraget tændte vi lys i vinduerne, drak kaffe og gik en rundtur i byen for at se alle lysene, før vi gik til foredragssalen, hvor Astrid Pollmann spillede Frühlingsrauschen, og Günther Pollmann og Gunner Rasmussen læste »Før Cannac« af Kaj Munk.

Selv på sommerturen fristede Rømø ikke til badning.

Kristi Himmelfartsdag faldt allerede den 7. Vi benyttede dagen til en tur til Rømø. I store træk var det den sædvanlige tur: Tønder, Gallehus, Møgeltønder, Rudbøl, Rømø, Løgumkloster; men da Schackenborg slot netop havde »åbent hus« for at skaffe midler til en ny Tønderhal, var vi indenfor på slottet. På Rømø så vi sømandskirken med den særprægede indretning af kirkestolene og de mange skibsmodeller.

Schackenborg slot.

Der var nogle, der så pinesolen.

I sommer lagde vi ansvaret for lørdagsunderholdningerne på skift mellem lærerne. Den 9. var ansvaret Pollmanns. Vi fik musik, sang og oplæsning.

Tidligere var det meget almindeligt, at vi havde besøg af husmoderforeninger i løbet af sommeren. Nu sker det ikke hver sommer, men i år havde Asserballe-Tandslet husholdningsforening indbudt til møde her. Der kom ca. 140 husmødre til kaffe kl. 15. Fru Aase Andreasen, Vinding, talte om »Noget om at omgås andre«.

Samaritтерundervisning — set ovenfra.

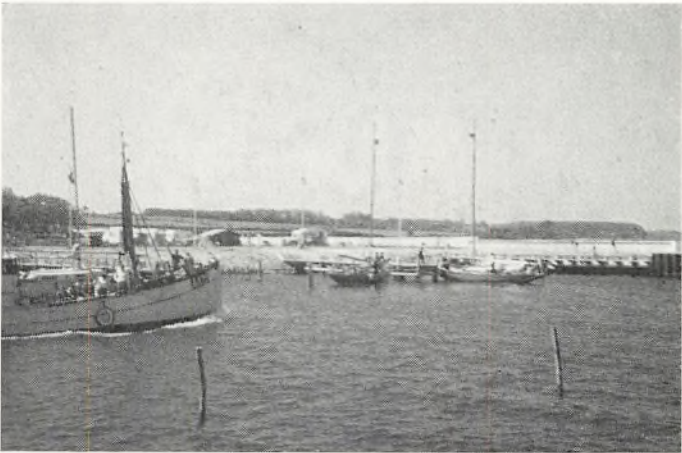

— op gennem Alssund.

Gunner fortalte skolens historie og viste rundt. Efter aftensmad læste hr. og fru Andreasen Kaj Munks »Egelykke«.

I slutningen af maj havde vi en indledende drøftelse af elevmødeskuespil og blev med vores instruktør, ingeniør Stig Sørensen enige om at spille Shakespeare »Trolde kan tæmmes«. Det var en stor opgave, men alle var opsat på den.

Lørdag den 13. juni sejlede vi Als rundt i 3 fiskekuttere. Vi havde

Mommark havn.

Fra sejlturen

flere gange talt om, at det havde vi vældig lyst til. Under fiskeristrejken kom Pollmann i snak med nogle fiskeskippere i havnen. De var parat til at sejle for os, helst en lørdag. På den fastsatte dag blæste det en del, og skipperne foreslog, at vi af hensyn til vinden skulle starte op gennem Alssund i stedet for, som aftalt, først at sejle til Mommark. Det blev en virkelig dejlig tur. Vejret sørgede for afveksling. Op gennem Alssund blæste det, og vi kunne have temmelig godt med tøj på, men da vi ved Tontoft Nakke på Nordals fik medvind, føltes det helt stille, og solen strålede; nu blev der brug for solbadetøj. Det varede næsten til Mommark. Her tog Mary og Laurids Bjerrum, fru Terkelsen, Astrid Pollmann og alle skolens børn imod os. De syntes, at det var et meget flot syn at se vore 3 kuttere gå ind i havnen. Selv følte vi det meget spændende at se Als udefra. Klokken var nu ca. 14; den sidste timestid havde der været nogen snak om mad, så der var god afsætning på pølser og kartoffelsalat, som Mary kom med.

Efter en pause på en timestid startede vi igen for at sejle til Sønderborg. Der var nok nogle, der var ved at være trætte af at sejle, men de vågnede hurtigt op, for nu fik vi vinden lige imod, og bølgerne slog i store søer ind over dækket. Snart fik en, snart en anden sig et styrtebad eller en hel dukkert. Men det var bare sjovt; det var ikke koldt før lige til sidst og da havde vi jo udsigten til et varmt styrtebad og tørt tøj.

Hygge i veranda

Den 22. juni havde vi besøg af pastor Kjeldgård og frue fra Odense. De havde spurgt, om de sammen med 7 børn måtte vise et lille kirkespil, de havde arbejdet med. De var på Sønderjyllands-tur og ville gerne overnatte her.

Om aftenen kom Bose fra Indien igen på et par dages besøg og gentog nogenlunde programmet fra vinterbesøget.

Fynshav, som jo er ved at blive en storstad, stiftede i sommer et

— og i have.

Sidste omgang før festen.

bådelaug, og som noget af det første, arrangerede det Sankt Hans bål med tale af den nye borgmester for Augustenborg kommune, som vi nu hører under. Vi sagde tak til en indbydelse dertil og arrangerede ikke selv noget.

Gråsten Landbrugsskoles Sankt Hans fest lå i år den 27. Som så ofte før var der invitation til en flok piger herfra. Det er et samarbejde, vi ofte har haft glæde af.

Elevmødet den 4.—5. juli havde længe rumsteret i vor bevidsthed. Hvor meget skulle vi gøre ud af det. Der var endnu ingen elever, der havde 50 års jubilæum. Elevforeningens bestyrelse holdt dog på, at der måtte festes. Elevmødet i 1945 måtte aflyses, da skolen endnu var beslaglagt og tæt belagt med flygtninge. Der var således ingen tidligere jubilæer at høste erfaring af. Hvor mange ville komme? Vi var bange for, at hvis vi sendte indbydelse til alle årgange, ville det blive mere end vi kunne klare. Det kan vi jo egentlig ikke være bekendt at sige, når Ollerup Gymnastikhøjskole kunne tage imod ca. 8000 til deres jubilæumsmøde; men så meget mod havde vi ikke. Vi ville gerne kunne holde det inden for skolens rammer. Vi inviterede derfor de første 25 årgange til middag lørdag kl. 13. Ja-svarene overgik alle forventninger. Vi flyttede planerne fra spisesal til gymnastiksal og endte med at måtte dække på scenen også. Men det gik — og det gik godt. Middagen forenkledes vi efterhånden som deltagerantallet steg, men også det gik, selv om vi måtte beundre os selv for slutresultatet, som blev rødt i rødt på røde duge og med rødvin. Det så vi for sent til at kunne ændre det. Men det så festligt ud, og folk var i feststemning.

Trold kan tæmmes.

For at man skulle kunne finde sin årgang — der var jo nogle der kunne være vanskelige at genkende efter 40—50 år — havde vi sat til bords årgangsvis, og gensynsglæden var stor efterhånden som folk fandt hinanden.

Middagen trak noget længere ud end beregnet. Med de anmeldte talere kunne vi nogenlunde have overholdt vore tænkte tider, men da vi var ved at slutte af, sprang folk op uden anmeldelse, og klokken blev mange før vi gik fra salen. Vejret var kun nogenlunde. Kaffen efter middagen måtte vi derfor tage ved bordene i stedet for i haven, som vi havde regnet med.

Ved aftensmaden lørdag var vi ca. 475. Det afvikledes fra 18—19, og folk var flinke til ikke at blive hængende for længe ved bordene, men give plads for de næste. Allerede fredag eftermiddag havde vi haft hjælp af eleverne for at få indrettet flest mulige spise- og hyg-gelokaler. I spisesal, foredragssal og lærerværelse serveredes aftensmad lørdag og morgenmad søndag fra tag-selv-borde.

Ved skuespillet »Trold kan tæmmes« med Stig Sørensen, Fynshav, som instruktør, sprængtes alle rammer. Gymnastiksalen var stoppet med folk, mange stod i forhallen; et par af de senere årgange opgav og gik i gang med dans i »1970-stuen«.

Slagteren fra Guderup kom med pølsevogn og indrettede sig i hjørnet af gården, så da skuespillet var forbi, serverede han pølser og køkkenet kaffe, inden der fortsattes med dans. Hvor alle uindmeldte sov den nat, har vi ikke helt overblik over.

Morgensangen søndag kl. 10,15 blev holdt af Dons Christensen, og umiddelbart derefter var der generalforsamling. Her »overrakte«

Faneoptoget ved Dybbølfesten.

Peter Bonde Elevforeningens jubilæumsgave til skolen, et flygel. Det står i foredragssalen, hvor vi har bygget podiet ud og spærret den ene dør. I skal alle have megen tak for det!

Næste punkt på dagsordenen var valg til bestyrelse. Erik Olsen, som har været med i alle 50 år, ønskede at trække sig ud af arbejdet. Erik Olsen har været en del syg i det sidste årstid, men til hans egen og vor store glæde kom han sig så godt, at han kunne være med til elevmødet. Peter Bonde takkede ham for hans utrættelige og omhyggelige arbejde med elevforeningens anliggender i de mange, mange år og udnævnte ham til æresmedlem, og Erik Olsen kvitterede for takken og sagde bl. a., at han havde været glad for arbejdet og glad for at kunne være med, men nu var han træt.

Som ny i bestyrelsen valgtes Anne Lohmann, gift Böttiger, elev 1968. Jacob Bladt, som i forvejen var i bestyrelsen, overtog kassererposten efter Erik Olsen.

Om eftermiddagen talte fru Terkelsen om gamle dage og Gunner Rasmussen om forventninger til højskolen i 1920 og om højskole-tankens udvikling gennem tiderne. Om aftenen gav Michala og Hanne Petri koncert i foredragssalen.

Torsdag den 9. genopførtes »Trolde kan tæmmes« for egnens folk og sommergæster. Det havde været et kæmpearbejde for både instruktør Stig Sørensen og skuespillere at indstudere stykket, men det var lykkedes særdeles godt. Udenfor skolens egne folk havde vi fået hjælp af Peter Bonde, Asger Madsen, Peter Hedegård, Hans Jørgen Clausen, Erling Thomsen, Ivan og Hanne.

Ved Dybbølfesten d. 11. juli var vi repræsenteret med fane, fane-

Fra skolestuerne.

bærere og fanevagter samt en flok elever og lærere. Fanetoget startede fra Kirkepladsen i Sønderborg. Det var et imponerende syn at se de mange faner op ad Dybbøl Banke og ind i Kongeskansen, hvor festen blev holdt. Desværre blæste det så stærkt, at fanebærerne havde meget svært ved at gå oppe på voldene. Mange faner blæste i stykker — også vores. Kl. 15 ankom kongefamilien, og i et par timer vekslede taler og sang. Vi, som ikke har oplevet Dybbølfesten i 1920, syntes, at der var mange mennesker i skansen, men

de ældre sagde: »Der var mange flere i 1920.« For os var det festligt at være med. Festlighederne fortsatte om aftenen med fakkeltog gennem Gråsten og et imponerende festfyrværkeri på Gråsten sø — foran slottet.

I sommerens løb havde vi i lighed med tidligere hold en række arrangementer med talere udefra. Vi havde således besøg af forstander Vang Rasmussen, pastor Reventlow fra »Terre des Hommes«, magister Jørgen Fog fra Vildtbiologisk Institut, Kalø, konsulent P. Schiøler, der talte om narkotikaproblemer, samt en ung repræsentant fra Dakiv, der fortalte om Kibbutz.

En lørdag aften tog vi tur til Fjordmosen. Vi havde tænkt os at stege pølser derude, men det blev vejret ikke til, så vi stegte pølserne i kaminerne herhjemme og gik en rask tur i Fjordmosen, hvor der altid er dejligt. Kaffen bagefter serveredes i lærerhjemmene.

Den 25. var forældredag og slutningsmøde. Ved det offentlige møde talte Günther Pollmann. Der var væve- og håndarbejdsudstilling og gymnastik. Gymnastikken blev dygtigt ledet af Karin Thylstrup, som var gymnastik- og håndarbejds lærerinde i sommer. Om aftenen var der korsang, og dramatikholdet opførte »Lille konversationssymfoni«.

Ved den private afslutning den 29. spillede en anden del af dramatikholdet »En maler kommer sjældent alene« til stor morskab for os alle.

Eleverne rejste den 30., og fru Terkelsen inviterede alle lærere, medarbejdere og børn til frokost i sommerhuset »Tvekløft«. Vi lod Antje klare alt herhjemme, og alle vi andre nød frokost, sol og strand ved Åbenrå fjord.

Karin underviser i håndarbejde.

I begyndelsen af august måned kom der endelig gang i restaureringen af Alsingerstuen. I et helt år har vi ventet på, at håndværkerne skulle reparere vestvæggen, som efterhånden var meget forfalden. Men som det så tit går med de ting, der lige så godt kan vente til næste uge: de bliver stadig skudt ud. Vi er så heldige, at vi i Fynshav har både murer og tømrer, som interesserer sig for de gamle huse, og de gik grundigt og forsigtigt til værks. De havde i forvejen rådført sig med Erik Olsen, som stod for opbygningen

»En maler kommer sjældent alene«.

Afslutningsfest for sommerholdet.

af Alsingerstuen 1931. Den er jo bygget af materialer fra en længe i Egen præstegård. Som I husker, er alle felterne mellem bjælkerne forskellige, og for at kunne bygge dem op igen som før blev hvert felt pillet ud sten for sten og lagt ud paa plader. Så gik tømrerne i gang med at udskifte de gamle, rådne bjælker med nye egeplanke. Det så dejligt ud. Ganske vist var de ikke håndhuggede som de gamle, men alligevel! Alt i alt gik der henimod 3 måneder, før huset var færdigt. Af og til lå arbejdet stille, når andet arbejde pressede sig på. Det lykkedes os lige at få malet deroppe, så vi kunne få tingene op igen inden jubilæet den 31. oktober.

For nogle dage siden kom fru Terkelsen, som af og til dykker ned i gamle papirer, med en lap, hvorpå Frede Terkelsen engang har skrevet om den bjælke, der sidder over kaminen. Her står: »Om Alsingerstuens Bjælke. Da man i 1719 var ved at smelte Fedt i en meget gammel Gård i Elstrup, gik der Ild i Gården, og Nabogården, Jørgen Christensens Gård, nedbrændte ved samme Lejlighed. I begge de nybyggede Gårde indsatte man over Døren en Bjælke med Indskrift. I den ene Gård skrev man: »Vi bygged af Nød og ikke af Lyst. Herren véd vor Trøst.« I Jørgen Christensens Gård skrev man: »O Herre, tenck paa mich til det Beste.« Det er denne bjælke, der, efter en senere brand i gården i Elstrup, havnede i Alsingerstuen.

Vi havde ikke regnet med kursus eller lignende i efteråret, men da aviserne efter skolens afslutning nævnte det, blev vi omgående ringet op fra Håndværkerskolen i Sønderborg. De er i gang med en meget stor ombygning og manglede plads til 45—50 elever. De

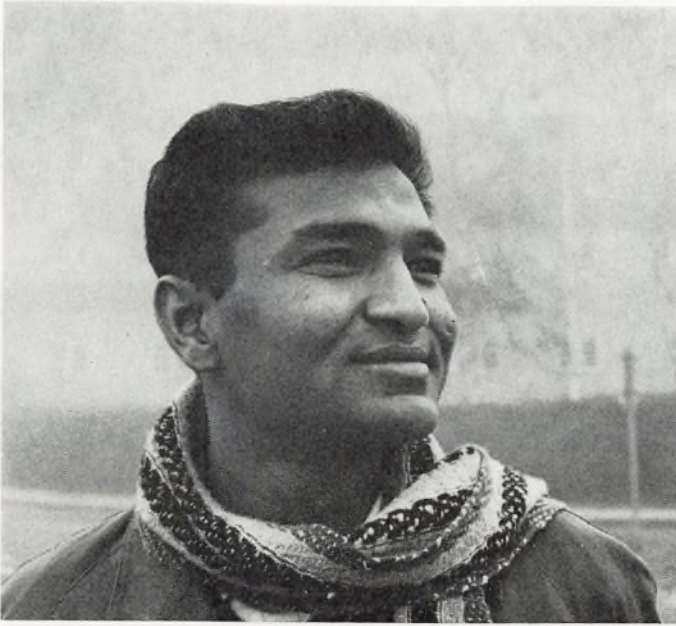

Alsingerstuens bjælker.

skulle komme herud efter at have spist ved 17—17,30 tiden og være her til næste morgen kl. 7, hvor de ville blive hentet. Vi skulle altså kun lægge hus til. Det sagde vi ja til og havde i 6 uger ca. 45 logerende.

Den 1. september blev vi ringet op fra den indiske ambassade, at der stod en ung inder, der skulle være elev på Danebod til vinter. Nu ville de sende ham herover. Næste dag dukkede han op. »Mit navn er Bholaram Danidharia, jeg kommer fra Indien.« Vi var indstillede på, at han måtte på en anden skole i september og oktober måned, men da det viste sig, at han ikke kunne et ord dansk og kun det engelsk, han havde lært sig selv, til dels efter opslag, plakater m. m., gik vi i gang med at undervise ham i dansk. Det blev et broget foretagende med ord, fagter, tegninger og ture rundt i huset for at finde ting, der kunne illustrere. Når vi kørte helt fast, kunne vi heldigvis more os over det i fællesskab. Det lettede meget, da Vatsa sendte et engelsk-indisk leksikon. Men der er langt fra indiske sprog til dansk. Ram, som han kaldes, har det vældig godt i elevflokket, men kan jo endnu ikke følge ret meget af undervisningen. Han er selv læreruddannet og leder af en børneskole.

På grund af indkvarteringen fra Håndværkerskolen og vores ferie i slutningen af september, kom der ikke rigtig gang i reparationsarbejdet på skolefløjene før i oktober, men så havde vi også undertiden 7—8 mand i gang. Vi har fået forsatsvinduer på hele den gamle fløj, og malerarbejde er der jo hvert halve år. Vi mangler stadig lidt arbejde fra snedkeren; men vi kom dog så vidt, at vi den 31. kunne holde jubilæumsfest i et tilsyneladende færdigt hus.

Bholaram Danidharia = Ram.

Jubilæumsdagen indledtes med, at bestyrelsens nye formand, Svend Ove Jensen, og Gunner Rasmussen lagde blomster på skolens første bestyrelses 7 gravsteder og på Frede Terkelsens grav.

Her på skolen begyndte vi med et offentligt møde kl. 14,30. Gunner bød velkommen, skolens formand, Svend Ove Jensen, talte om skolens vanskeligheder i starten og mindedes skolens første bestyrelse. Den slesvigske kvartet spillede, Anton Roth, vores borgmester, talte, Uffe Grosen, Vallekilde, holdt festtalen, som findes i udtog andetsteds i årsskriftet, kvartetten spillede igen, og Gunnar sagde lidt om højskolens situation i dag. Bagefter bød skolen på eftermiddagskaffe. Kl. 18,30 havde vi middag for en indbudt kreds. Spisesalen, hvor vi havde fået plads til 110, var pyntet med Astrid Pollmanns spejlmonogramklip — 50 — i guld — hængt ned fra loftet. I genfinder klippet på årsskriftets omslag. Lisbeth Rickers havde lavet klip til bordkort og servietter. Det så festligt ud!

Ved middagen talte Halvdan Knudsen, søn af skolens første forstander, om, hvordan det var at komme som barn fra Danebod i Minnesota til Danmark. Også hans tale findes i årsskriftet. Fru

November 1970.

Anna Terkelsen fortalte historie fra gammel tid, og der var en lang række taler. Efter kaffe i vore stuer, lærerværelse og elevdagligstue, samledes vi i foredragssalen, hvor Astrid Pollmann præsenterede det nye flygel ved en lille koncert.

Medens jeg er ved jubilæet, vil jeg gerne benytte lejligheden til at sige tak for de mange dejlige blomster og gaver, vi modtog til dagen. En del har jeg fået skrevet til, men ikke til alle, bl. a. ikke til »de 11« fra 1946, som sendte 11 stk. Guldbarre. Tak! På bestyrelsens forslag forærede skolen sig selv et par nye stole til lærerværelset.

Nu er vi i gang med det nye elevhold. De kom den 3., 60 ialt — et ønskehold, hvad antal angår. Allerede den 9. havde vi en sang- og recitationsaften med Gerda Gilboe. Den 18. var Vang Rasmussen her og fortalte om sin skole, Erhvervsskolen i Sønderborg. Samme aften var vi til koncert.

Den første lørdag læste lærerne Tjekow: »Et frieri«, det samme de læste ved elevkredsmødet i Varde den 11. oktober. Næste lørdag underholdt eleverne.

Den sidste weekend 28.—29. november var rejse-weekend med 12—13 elever på skolen.

I den sidste tid har vi måttet undvære Gunner. Efter at have ligget syg en ugestid herhjemme med feber blev han indlagt i Sønderborg, hvor han nu har ligget i 14 dage. Han ligger og har det meget godt og kan både læse og skrive. I de sidste dage har han været oppe, så vi håber, at de snart finder ud af at sende ham hjem, men

han skal igennem en masse undersøgelser. Det har betydet en ekstra belastning for lærerne, som har delt hans timer, men de lader til at klare det, trods årsskriftsartikler.

Jeg har et meget stort ønske, som jeg vil fremsætte her og håbe, at en og anden kan og vil hjælpe. Til skolens mappe med elevbilleder mangler vi 6 elevhold, nemlig:

vinter	1922—23
sommer	1923
vinter	1934—35
sommer	1935
vinter	1936—37
vinter	1954—55

Vi ville være meget glade for at få et billede af disse årgange, eventuelt til affotografering.

Og med dette vil jeg slutte med en tak for elevkredsindøder og hilsener i årets løb og med ønsket om en glædelig jul og godt nytår for jer alle.

Inger Saugmann Rasmussen.

Flintestensfundene sorteres.

VED GENERALFORSAMLINGEN 1970

Som det øvrige program ved elevmødet var også elevforeningens generalforsamling præget af jubilæumsfestlighederne, og denne afholdtes umiddelbart efter morgensangen, således at alle var med.

Gamle elever lykønskede ved denne lejlighed Danebod med en pengegave, der sammen med andre midler var anvendt til køb af et flygel.

Ved valg til bestyrelsen ønskede Erik Olsen ikke genvalg, og i stedet valgtes Anne Bøttiger (Lohmann 1968).

Alle vi, der kender Erik Olsen, ved, at det har været meget tungtvejende for ham at frasige sig det aktive arbejde for elevforeningen, som han har varetaget gennem 50 år. Næsten 30 år som formand og kasserer og efter eget ønske de seneste år som kasserer.

Med ordet tak kommer man næsten til kort, når det drejer sig om en sådan situation, hvor et virkeområde skal gøres op. En mere positiv indstilling over for højskolen og *Danebod* i særdeleshed end den, Erik Olsen har givet udtryk for gennem det foreningsarbejde, der rækker længere end bogføring og almindelig formandskab, findes næppe. Når vi er fattige på ord her, hænger det sikkert sammen med, at vi udmærket ved, at det hos modtageren, Erik Olsen, ikke er det væsentligste og mest yndede, men forståelse for, at det, vi allerhelst vil sige, netop ikke kan siges med ord.

— — Derfor er Erik Olsen blevet udnævnt til æresmedlem af Danebod Højskoles Elevforening.

Peter Bonde.

DEN, SOM KUN TAR SPØG FOR SPØG ...

Elevholdet på Danebod vinteren 1928—29 var ikke stort. Ejheller noget særligt. At vi nok var lidt anderledes ved afrejsen end ved ankomsten, er heller ikke noget særligt, og det er ikke heller noget særligt for os, at det er ved at begynde at gå sådan med os, som en af kammeraterne fra den vinter sidste jul skrev til mig: »I år har vi været med til Odensemødet. Det er vi sommetider. Gunner Rasmussen bliver bedre og bedre, og Anna Terkelsen husker forbavsende godt. Hvad mig selv angår, har jeg alle dage ønsket at samle på visdom, men nu, da jeg er ved at blive gammel og forkalket, kan jeg ligesom ikke mere huske noget af det hele.«

En ting særligt var der dog, den vinter på Danebod, nemlig vinteren selv. Omkring fastelavn kunne vi gå over isen til Fyn — og det gjorde vi i flok og følge med Frede Terkelsen. Sligt oplever ikke et hvert hold på Danebod. Og nede ved stranden havde der dannet sig en slags lakune, hvor vi med de bare næver fangede ål, cykelslanger og gamle støvler, som vi bagefter fortærede med god appetit alt sammen. For Stine Faaborg samlede først cykelslanger og støvlerne fra. »Dem kan a æt law te minneskfø'e,« påstod hun. Men ålene var gode nok.

Den strenge vinter gav ovenomtalt brevsriver og mig en ekstra appelsin i vor højskoleturban. Arbejdet i mark og have var stærkt forsinket, og nu skulle Holger blive og gå gartneren tilhånde. Endnu i dag kan han nikke genkendende til forskellige vækster i haven på den østre side af vejen. Det er altid noget håndfast af værdi. Noget med »mindet, der lader som ingenting«

Husene var stærkt medtaget af vinterens frost og kulde, og det skulle jeg reparere lidt på, inden sommerskolen begyndte. Ved elevmøderne sidenhen har jeg altid fundet, at det har holdt sig forbavsende godt i de 41 år siden da — men der er vel sagtens andre, der efter 1929 har svunget hvidte- og tjærekosten på Danebod, så . . . nej, jeg har ikke sådan noget håndfast fra den tid, som Holger har.

Det vil sige, noget har jeg dog: Vor avis fra hin vinter. »Støv-sugeren« hed den. Under oprydningen på skolen efter holdets hjemsendelse fandt jeg den i en papirkurv.

Men det er med »Støvsugeren« som med Oldemandens Avis. Man kan ikke stole på den — og så er den ikke engang aktuel mere . . . sic transit. Dog indeholder den nogle knaldperler, hvoraf skal citeres een:

Statshemmelighed røbet.

Rasmus Rasmussen, Brylle, er en mystisk person, men nu har han røbet sin hemmelighed til sluffen, som har indberettet følgende:

»Jeg var slemt nervøs, da jeg skulle rejse til Danebod,« fortalte Rasmus, »for det er jo i Sønderjylland, og når man nu ved, hvordan jyderne er, hvordan er så ikke sønderjyderne? Det talte jeg med min Far om inden afrejsen herved.« »Du skal vide,« sagde Far, »Jyderne er gode nok, og man kan sagtens klare sig mellem dem. De er nemlig så påståelige. Så du skal bare holde med dem.«

Her tog Rasmus et ordentlig drag af piben og fortsatte: »Det var jeg ikke sikker på altid ville være let, så jeg bad Far om at nævne et eksempel.« »Jo,« sagde Far, »hvis de for eksempel siger, at Jylland er større end Fyn — så er det da nemt nok.« »Jamen,« sagde jeg til Far, »hvad ville du da svare?« »Jo,« svarede så Far, »du skal da selvfølgelig bare holde med dem.«

Men: »Den, der kun ta'r spøg for spøg og alvor kun alvorligt, har forstået begge dele — lige dårligt,« som Piet Hein siger. For nok må man more sig over denne fynske pudsighed, men den siger samtidig noget alvorligt, noget om fynboernes hjemstavnskærlighed. Nok er Jylland større end Fyn, men for fynboen er dog Fyn størst alligevel.

Mon det ikke går an for enhver gammel Danebodelev at overføre det direkte på os og vor gamle skole? For nok findes der andre og større og vel også bedre skoler end Danebod — men for os er det ikke Danebod.

Danebod blev en del af vort liv på et tidspunkt, hvor vi var mest modtagelige for indtryk. Derfor. Og det med hjemstavnskærligheden får nok ny aktualitet. I de forløbne år siden 1928—29 har udviklingen medført, at massemedierne trækker hårde vekslers på individualismen, og når vi skal ind i Fællesmarkedet og et nyt Europa, som skal blive så stort og noget så dejligt — hvilket man har lov at håbe — vil mange huske, at disse toner ikke er helt nye.

»Es war einmal ein Bösewicht, ein kleiner Tapetzierer. Er kommt, er spricht, er sprach, er ist gesprochen«, som det hedder i en vise lige efter 1945. Naturligvis. For »der Bösewicht« troede på Europas enhed gennem ensretning, hvilket var det modsatte af, hvad vi lærte på Danebod.

Fra min scrapbog med notater fra timerne med Frede Terkelsen finder jeg bl. a.: »Om Danmark nogensinde bliver udsat for en

stærk kulturekspansion, kan vi sagtens klare dette. Vi skal optage det i os, som vi kan uden at været utro mod vor arv, omforme det og give det tilbage til modparten.« — Ordene er nedkradset i hast og er måske ikke mundret gengivet, men meningen er ikke til at tage fejl af. Dette var Terkelsen. Har han anet noget om, hvad som ville komme? Og har han haft profetiske anlæg? I en time om Sønderrjyllands historie finder jeg følgende: »Skal Europa fremover få en bedre fremtid, da må de europæiske folk opdrages til at fatte velvillig interesse og godhed, ja *kærlighed* til Europas folkemangfoldighed.« Også her er notatet nedskrevet i hast, men idag høres ofte lignende tanker fremsat af folk med stort ansvar — og det er unægteligt det modsatte af, hvad »der Bösewicht« opdrog sit folk til.

Således er meget forandret siden da, ikke mindst i Grænselandet i forholdet mellem dansk og tysk. Det har Danebod sin andel i — og »Rasmus' hemmelighed«, for nu at sige det sådan. Grundtvig har sagt det på en anden måde: »Kun den, der ærligt holder af sit eget, forstår, at andre kan holde af deres.« Således bliver da sand nationalisme til sand internationalisme.

Derfor skal disse betragtninger slutte med et: *Rigtig hjertelig*: TAK, DANEBOD, for alt, hvad du har været for dine (højskole)børn. Og måtte du altid være tro mod, hvad dine grundlæggere og stiftere ville og ønskede og forventede af dig!

P. A. Trondhauge,
(»Peter-Mejerist« årg. 1928—29)
Magnoliavej 11² th.,
2600 Glostrup.

KORTE HILSENER

Et par dage efter elevmødet modtog vi denne hilsen:

Egedesminde den 3. juli 70.

Jeg har hørt fra Annelise Frederiksen, at der skal være elevmøde den 4.—5. juli, så jeg tror, jeg vil sende en lille hilsen til gamle elever fra 67—68. Jeg kunne godt tænke mig at komme til det, men det kan jeg ikke, jeg mangler mange, mange penge til retur-billetten her fra Grønland.

Jeg har det godt her på Egedesmindes sygelus — som sundheds-medhjælper-elev. Jeg bliver først færdig næste år, uddannelsen tager 3 år. Jeg skal flytte til Holsteinsborg den 15. oktober som 3. års elev på sygehuset der. Jeg skal til Upernavik på ferie fra 1. august til 1. september.

De kærligste hilsener til alle fra

Rosa Petersen,
sygehuset, 3950 Egedesminde, Grønland.

☆

Med ønsket om en glædelig jul og et godt nytår sender jeg jer alle en hjertelig hilsen.

Anna Andersen.

☆

Nu i 50-året går vore tanker til den lange årrække, hvor vi har kendt alle eleverne, lærere og gode venner af skolen. Det har været os en berigelse og glæde.

Derfor vor hjerteligste tak med ønsket om en god jul og et vel-signet nytår.

Nikoline og Erik Olsen.

10 ÅRS JUBILARER

Følgende deltog i elevmødet 1970:

Vinterholdet 1959—60:

- Edith Christiansen.* Færdiguddannet som børnehavelærerinde i 1962 og har arbejdet i sit fag siden da. Gift 1967 med ingeniør Kurt Damgaard Iversen. Har en dreng på 2 år. Adr.: Sct. Olavs Allé 86, 2630 Tåstrup.
- Ejler Fiil og Birte Petersen.* Blev gift 1964. Ejler arbejder som chauffør for en entreprenør. Birte passer deres 2 piger på 4 år og på 4 måneder. Adr.: Søgård, 6381 Klipleve.
- Kurt Jensen.* Arbejder som tankvognschauffør. Gift 1961 med Eleonora Merete Thomsen. Dreng på 8 år. Adr.: Lærkevej 15, 6862 Tistrup.
- Henning Jespersen.* Elev på Gråsten landbrugsskole 1963—64. Arbejder på et frøavlscenter. Gift 1969 med Else Marie Jensen. — Adr.: Døesvej 169, 7500 Holstebro.
- Svend Aage Johanning.* Elev på Gråsten landbrugsskole 1960—61. Forpagtede 1962 en gård på Kegnæs. Købte 1966 en gård i Simmersted. Gift 1962 med Inge Marie Nissen. Har en dreng på 7 år og en pige på 2 år. Adr.: »Højbo«, 6572 Simmersted.
- Ove Lisby Kjær.* Elev på Gråsten landbrugsskole 1960—61. Forpagtede gård i 1965. Samme år gift med Ingrid Ovesen. 3 børn: pige på 7 år, 2 drenge på 4 og 1 år. Adr.: »Ilvad«, 7650 Bøvlingbjerg.
- Kaj Pedersen.* Elev på Kjærgård landbrugsskole 1961—62. Købte gård i 1963. Arbejder desuden undertiden på plastikfabrik. Gift i 1962 med Rita Ibsen. 3 drenge på 7, 4 og 2 år. Adr.: Hjedding, 6870 Ølgod.
- Svend Aage Ørskov Pedersen.* Var Gaza-soldat 1962—63. Er nu rutebilchauffør. Gift 1968 med Inger-Lise Nielsen. Adr.: Ejsing, 7830 Vinderup.
- Lorens J. Petersen.* Elev på Rønshoved højskole 1961—62. Deltog i Nijmegen-marchen 1966. Har haft forskelligt arbejde, men arbejder nu ved landbruget. Adr.: Drengsted, 6775 Døstrup S.

Søren Petersen. Arbejder som bagersvend. Gift 1968 med Else Bæk Petersen. Datter på 5 uger. Adr.: Stationsvej 5, 6822 Nordenskov.

Sommerholdet 1960:

Karen Clausen. Gift 1960 med landmand Svend Aage Jacobsen. — 3 børn: pige på 9 år og 2 drenge på 6 og 1 år. Adr.: Galgemark, 6261 Bredebro.

Rita Winther Jensen. Elev på Sorø husholdningsskole 1961—62. 1 års ophold i Svejts. Arbejder på kontor på »Berlingske Tid.«. Adr.: P. Bangsvej 177 B, 2500 Valby.

Gerda Jørgensen. Gift 1961 med landmand Chr. Jessen. 2 drenge på 7 og 4 år. Adr.: Holm, 6430 Nordborg.

Bodil Pedersen. Elev på norsk højskole 1961—62. Realkursus 1964, studentereksamen 1969. Læser jura ved Århus universitet. Gift 1964 med flyverkonstabel Verner Beck. — Adr.: Otto Rudsgade 38² th., 8200 Århus N.

Ruth Rasmussen. Elev på Ryslinge højskole 1963—64. Arbejder nu på Ry konfektionsfabrik. Adr.: Adelgade 123, 8660 Skanderborg.

ELEVFORENINGENS REGNSKAB 1969-70

Indtægt:

Overført kassebeholdning	11563,71
Elevbidrag	15046,35
Indtægt ved elevmødet	1145,00
Renter på bankkonto	575,95
Renter på postgirokonto	52,11
	28383,12

Udgift:

Annonce i Fyns Tidende	19,24
Årsskriftet	8699,29
Forsendelsesporto og gebyr	2619,20
Udgifter ved elevmødet	450,00
Elevunderstøttelser	850,00
Bidrag til landselevforeningen	858,00
Møde- og rejseudgifter til landselevforeningen	253,40
Kartotek og kontorartikler	1778,32
Krans og gave	162,50
Tryksager og kuverter	1182,57
Kassebeholdning	11510,60
	28383,12

Formue:

Folkebanken for Als og Sundeved	8854,22
Postgirokonto	2652,27
Kontant beholdning	4,11
	11510,60

Fynshav, 17. juni 1970.

(sig.) Erik Olsen.

Foranstående regnskab er revideret og fundet i overensstemmelse med bankbog, bilag og girokontoudtog. Kassebeholdningen forefandtes.

Fynshav, 26. juni 1970.

(sign.) Aksel Eriksen. Kresten Svejgaard.

REGNSKAB

1. januar—31. december 1969

for

»Forstander Frede Terkelsens Mindefond«

Indtægt:

Kapital pr. 1. januar 1969	8998,31
Renter af obligationer	690,00
Renter af bankbog	23,78
	<hr/>
	9712,09

Udgift:

12000 kr. obligationer (31. december 1968)	8215,00
Bankbog 10-3586-5	1497,09
	<hr/>
	9712,09

Status pr. 31. december 1969:

10000 kr. 5½ pct. Ny jyske Købstad, 12. serie	5775,00
2000 kr. 7 pct. Sønderjysk Kreditforening, 16. serie	1405,00
Bankbog nr. 10-3586-5 Folkebanken	1497,09
Kontant	0,00
	<hr/>
	8677,09

(sign.) *Gunner Rasmussen,*
kasserer.

Fynshav den 28. april 1970.

Regnskabet revideret og godkendt.

(sign.) *S. O. Jensen,* (sign.) *Otto Andersen.*

*

Det reviderede regnskab er i overensstemmelse med § 9 i fundatsen for mindefonden indsendt til undervisningsministeriets godkendelse.

SMÅ MEDDELELSER

Elevmødet 1971 afholdes — traditionen tro — den første weekend i juli, d. v. s. den 3.—4. juli. Alle gamle elever og alle interesserede i øvrigt er velkomne.

Vi glæder os hvert år til de festlige elevmødedage. Det letter vore forberedelser m. h. t. mad, indkvartering o. s. v., når vi kender lidt til det forventede deltagertal, så vi beder jer benytte indmeldelsesblanketten bag i hæftet. Der er underholdning og selskabeligt samvær lørdag aften. Søndagens program indledes med morgensang kl. 10,15.

Jubilarholdene 1960—61 og 1961, 1950—51 og 1951 samt 25 års jubilarene 1945—46 og 1946, 40 års jubilarene 1930—31 og 1931, 50 års jubilarene 1920—21 og 1921 får herved en speciel indbydelse. Hvis der er aktive folk i de pågældende årgange, som gerne vil sende en personlig opfordring til kammeraterne om at møde op, er elevforeningen parat til at oplyse adresser og dække de nødvendige portoudgifter.

Hvis I sender en skriftlig hilsen til elevmødet, skal den sendes så tidligt, at den er fremme i Fynshav lørdag. Vi får ikke søndagspost, og det er ærgerligt for alle parter, når der om mandagen ankommer forsinkede elevmøde-hilsener.

Til elevkredsmøderne i efteråret 1971 vil der på sædvanlig måde blive udsendt meddelelse samtidig med indbetalingskortet vedrørende årsskriftet. Kontaktmænd til Vardemødet er Hans Lund, Tinghøj, og Jeppe Jessen, Orten. Til Odensemødet: Johannes Stokbæk, Ferritslev. Til Roskildemødet: Finn Knudsen, Musvågevej 93, København NV.

Meddelelser om evt. *adresseforandringer* sendes til elevforeningens formand, gdr. Peter Bonde, Skærtøft, 6450 Fynshav. Blanketten bag i hæftet kan benyttes. Foretrækker man at bruge telefonen, kan det også lade sig gøre: (044) 6 41 72. Det er et *meget* stort arbejde at passe elevforeningens medlemskartotek, og det vil lette administrationen meget for Ester Bonde, hvis I husker at melde adresseforandring.

LANDSFORENINGEN AF HØJSKOLEELEVER

Landselevforeningen fejrede i 1970 sin 20 års fødselsdag. Det var Landselevforeningen, der i sin tid tog initiativet til oprettelsen af Højskolernes Sekretariat i Vartov, og herigennem har mange tidligere højskoleelever bidraget til at udbrede kendskabet til højskolen og til, at mange fra byerne i almindelighed og fra København i særdeleshed har deltaget i et højskoleophold.

Dette gik igen ved mange taler ved jubilæet, der blev holdt på den ny LO højskole ved Helsingør.

Landselevforeningens første formand, fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen, var hovedtaler, og desuden talte Sekretariatets første leder, forstander Erik Halvorsen, og landets nyeste forstander, Walter Dalland fra Breidablik.

Ved repræsentantskabsmødet samme dag var der bl. a. valg til styrelsen, der p. t. består af følgende:

Orla Møller (formand)
Peter Hansen Bonde (Danebod)
Elin Jensen (Brogården)
Henry Hansen (Vallekilde)
Birthe Mailund (Krogerup)

I vore dage sættes der som bekendt spørgsmålstegn ved mange ting, og det er jo i sig selv en god ting. Med mellemrum spørges der også om Landselevforeningens betydning, ja man har endog kaldt den en papirtiger. Det kan derfor være rimeligt ganske kort at se på, hvad der er sket inden for foreningen i det forløbne år.

Landselevforeningens styrelse er også medlemmer af Højskolernes Sekretariats styrelse, og hermed er man med til at hjælpe højskolerne med at rekruttere elever m. v., og man skulle dog tro, at mange tidligere højskoleelever med glæde vil medvirke til, at også andre kan få del i et højskoleopholds glæder og oplevelser.

Gennem Landselevforeningen er man tilsluttet Dansk Ungdoms Fællesråd, hvor vi har et medlem af styrelsen, nemlig Hans Melgaard fra Magleås. Hans Melgaard har været meget aktiv i DUFs vidtforgreneede virksomhed, og det må anses for meget betydningsfuldt, at også ikke-partipolitiske foreninger fører synspunkter frem i DUF, ligesom vi i DUF har et forum, hvor man kan møde for-

eningsrepræsentanter, der tegner en stor del af Danmarks ungdom.

De enkelte medlemmer af elevforeningerne har mulighed for at deltage i DUFs årlige ungdomskonference, der hidtil har været holdt på Christiansborg, og som i år afholdes den 7.—8. november på Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupborg. Emnet er i år ungdommen og den danske udenrigspolitik. Vi plejer at have et par og tredive deltagere i konferencen, hvorimod det kan knibe lidt mere med tilslutningen til rådsmødet i maj, det møde, hvortil medlemmerne af DUFs styrelse vælges, men hidtil er det alligevel lykkedes at få en repræsentant fra Landselevforeningen indvalgt.

I forbindelse med arbejdet i DUF har Landselevforeningen nedsat et kontaktudvalg, der dels drøfter arbejdet i DUF og dels skulle give vort styrelsesmedlem en baggrund at arbejde ud fra. Enkelte interesserede medlemmer fra elevforeningerne vil kunne optages i dette kontaktudvalg.

Vi fik en ny højskolelov i 1970, og der har lydt mange lovord om denne lov undtagen på eet punkt, der til gengæld er ret vigtigt: Elevstøtten.

Landselevforeningen tog i foråret initiativet til en henvendelse til folketingsudvalget — man havde tidligere henvendt sig direkte til ministeren. I denne henvendelse beklagedes bl. a. bortfaldet af den særlige støtte til tidligere værnepligtige, og man gjorde opmærksom på faren for en uheldig social sammensætning af højskolernes elever, hvis støtten bliver for ringe. De mange gode kræfter har næppe haft stor virkning i disse nedskæringsstider.

Blev statsstøtten ikke, som man kunne ønske, er der til gengæld en ny bestemmelse, der kan få stor betydning:

Fra 1. august har kommunerne ret til at yde støtte til højskoleophold, og det lader til, at kommunerne er særdeles velvilligt indstillet. Kender du nogen, der skal på højskole i den kommende tid, vil det derfor være en idé at stille vedkommende spørgsmålet: Har du husket at søge kommunestøtte? Ordningen er så ny, at mange let kan komme til at overse den.

Landselevforeningen er også repræsenteret i foreningen Nordens ungdomsrepræsentantskab, og vor mand i Norden er Bent Lassen, Grundtvigs Højskole. Han har over for de ikke-partipolitiske organisationer taget et initiativ ved drøftelserne af et ungdommens Nordiske Råd med henblik på, at også andre end de politiske ungdomsorganisationer bør være repræsenteret, hvis et sådant råd oprettes.

Højskoledebat — Landselevforeningens nye blad — er ikke det mindst betydningsfulde af initiativerne i år.

Der er foreløbigt kommet et prøvenummer og et forårsnummer, og næste nummer forventes medio november. De to første numre har indeholdt adskilligt spændende og læseværdigt stof, og kan

den hidtidige standard holdes, kan man kun beklage, at Højskoledebat kun kommer to gange årligt. Oplaget har været på omkring 5000 numre — ganske hæderligt for et nystartet tidsskrift. Redaktionskomiteen har bestået af:

Jens Haagen, Magleås
Henry Hansen, Vallekilde
Ole Møller, Den Internationale
J. Skjoldan Pedersen, Grundtvigs Højskole
Kirsten Sørensen, Magleås

Landselevforeningen en papirtiger? Det er muligt, at der er meget papir i foreningen, men man må indrømme, at det tyveårige dyr stadig er levende.

Vartov, den 1. november 1970.

Hans Jensen.

ELEVFORETEGNELSE

Vinteren 1969—70

Andresen, Hanne, Stationsvej 12, 6261 Bredebro
Balsbo, Birthe, Slotsherrens Have 27, 2610 Rødovre
Bennetsen, Lene, Østerbyvej 33a, 9990 Skagen
Bock, Tove, Buen 5, 6270 Tønder
Bork, Kirsten, Hovedgaden 19, Græsted, 3230 Hillerød
Christensen, Henny, »Vesterholm«, Sæsing, 9830 Tårs
Christensen, Karen Margr., Jernbanegade 15, 7490 Aulum
Christensen, Kirsten, Hesselbyvej 20, 4230 Skælskør
Eriksen, Karin Milling, Nylandsvej 49, 5700 Svendborg.
Fabricius, Ulla, Nissumgade 19, 6780 Skærbæk
Friis, Randy Dalsgård, Solbakken 822, 5330 Munkebo
Gade, Lissy, Hallundbæk, Hodsager, 7500 Holstebro
Hansen, Aase Hertz, Utterslevvej 7¹, 2400 København NV
Hansen, Conny Elise, Svinget 4, 5854 Gislev
Hansen, Dorthé, Vestervej 35¹, 2600 Glostrup
Hansen, Hanne Marie, Sognegårdsallé 8, 2650 Hvidovre
Hansen, Inge Margr., 6775 Døstrup
Hansen, Jette Elniff, Klausdalsbrovej 74, 2860 Søborg
Hansen, Ruth Svølgård, Daugbjerg, 8800 Viborg
Hauksdóttir, Ingebjörg, Holt Breiðdalsvik, S-Meil, Island
Holm, Kirsten, Øresundsvej 15², 2300 København S
Iwers, Lone, Nyvej 58, Bov, 6330 Padborg
Jacobsen, Grethe, Hovedgaden 204, 2880 Bagsværd
Jensen, Bente, Svendborgvej 12, 5792 Årslev
Jensen, Birgit Roager, Rangstrupgårde, 6534 Agerskov.
Jensen, Lillian Rosenkrantz, Oddevej 66, 9990 Skagen
Johansen, Marianne, Kapelvej 56², 2200 København N
Klausen, Bente, Sverigesvej 22, 5500 Middelfart
Kristensen, Bodil, Saltholmsgade 33, 8000 Århus C.
Larsen, Karen Møller, Bakkevej 4, Hornbæk, 8900 Randers
Lauesen, Vivi, Tvedvej 25, 6000 Kolding
Lehmann, Hanne Vig, Valhøjs Allé 87, 2610 Rødovre
Lytje, Kirsten, Helder Allé 18, 2792 St. Magleby

Madsen, Aase Nigg, Frisengårdsvej 90 B, 5800 Nyborg
 Moog, Karen, Adelbygade 1, Flensborg
 Naumann, Lene, Åparken 95, Brøndbyvester, 2600 Glostrup
 Nielsen, Anette Vernø, Sallevvej 10, 4622 Havdrup
 Nielsen, Bodil Nørgård, Søndergade 112, 5591 Gelsted
 Nielsen, Irene, Ølsemaglevej 86, 4623 Ll. Skensved
 Olesen, Dynja, Vennemosevej, Abild, 6270 Tønder
 Olsen, Anna Grethe, c/o A. B. Jensen, Ribevej, 6500 Vojens
 Olsen, Birgit, Ndr. Dragørvej 119, 2791 Dragør
 Pedersen, Eva Millander, Klim, 9690 Fjerritslev
 Pedersen, Karen, Højsted Overdrevsvej 46, Nymølle,
 2750 Ballerup
 Petersen, Solvej, Nederbyvej, 6383 Rinkenæs
 Poulsen, Annemarie Nørskov, »Bøgedal«, Gråskov,
 8620 Kjellerup
 Poulsen, Inge Lis, Ønsbjerg pr. 5560 Årup
 Poulsen, Lis, Magleby, 4230 Skælskør
 Rasmussen, Solvejg, Herrested Møbelsnedkeri, 5862 Herrested
 Simonsen, Connie M., Esben Snares Vænge 15, 5000 Odense
 Sinding, Gurli Seest, Henriettevej 72, 5000 Odense
 Spedtsberg, Karin, Ll. Hustedgård, 6065 Verst
 Sørensen, Kirsten Lillemose, Blåmunkevej 7, 8240 Risskov
 Tadebæk, Britta, Engelsborgvej 28 B, 2800 Kgs. Lyngby
 Thøgesen, Dorthe, Magleby Alderdomshjem, 4230 Skælskør
 Walsted, Lilla, Saugskærvej 17, 5991 Thurø
 Wierdsma, Jette, Syriensvej 47, 2300 København S
 Wiig, Kirsten, Gøhlmannsvej 45, 6000 Kolding
 Wriedt, Anne Lise, 4951 Nørreballe

Christensen, Henrik, Tallerupvej 55, 5572 Tommerup
 Dupuy, Alain, Sønderborg Kollegium, Skovvej 20,
 6400 Sønderborg
 Engstrøm, Torben, Bellisvej 106, 5000 Odense
 Feldsted, Peder, Søndergade 18, 6430 Nordborg
 Hansen, Frederik, Gl. Kirkevej 25, 6350 Kollund
 Jensen, Helge, Jordløse, 4470 Svebølle
 Jørgensen, Bent, Svinget 27, 6270 Tønder
 Nakel, Tommy, Efterskolevej 7, 5700 Svendborg
 Pedersen, Erik Bjarne, Poppelvej 8, 8850 Bjerringbro
 Ringsing, Hans Henrik, Arupgård, 4800 Nykøbing F.
 Steen, Lothar, Kiefernweg 118, Flensborg
 Thingvad, Jens, Ruskær 14 st., 2610 Rødovre
 Simonsen, Per-Allan, Esben Snares Vænge 15, 5000 Odense

Sommeren 1970

Andersen, Dorthé, Grev Schacksvej 41, 5700 Svendborg
 Braaby, Inge-Lise, Vinkældergade 22, 5900 Rudkøbing
 Buhl, Ruth, Ågårdsvej 18, 6055 V. Nebel
 Christiansen, Lisbeth, Møllehusallé 31, 9900 Frederikshavn
 Hansen, Betty Høj, Lyø pr. 5600 Fåborg
 Hauge, Kirsten Foldager, Simmelkjær, 7451 Sunds
 Henningsen, Anita, Dyrehegnet 19, 4220 Korsør
 Jensen, Jette, Krogagervej 17, 2600 Glostrup
 Jensen, Anne Lise, Anders Larsensvej 103, 4300 Holbæk
 Jensen-Åris, Annelise, Solagervej 9 B, 2650 Hvidovre
 Jensen, Åse, 4283 Havrebjerg
 Jessen, Else, 6830 Nr. Nebel
 Jørgensen, Inge, Tørresø, 5450 Otterup
 Jørgensen, Winnie Juncker, Bjødstrupvej 63, 2610 Rødovre
 Kierstein,, Majbritt, Tvedvej 56, 5700 Svendborg
 Nielsen, Jette Ellekjær, Næsbyhoved, Broby, 5270 Næsby
 Pedersen, Anne-Grethe, Fåborgvej 65, 5700 Svendborg
 Pedersen, Karen Winther, Stubagergård, Spejlsby, 4780 Stege
 Pedersen, Signe, »Bækgården«, Strandby, 5683 Hårby
 Quvang, Anne Marie, »Solbjerggård«, Niverød, 2990 Nivå
 Rasmussen, Dorrit G., Odensevej 114, 5260 Hjallesø
 Sopha, Monika, Am Löwenhof, 2253 Tønning, Tyskland
 Thomsen, Kerstin, Plessensgade 1a, Slesvig
 Winnerskjold, Christa, Rugtoften 24, 6400 Sønderborg

Clausen, Ib Lund, Helsingør

Nielsen, Niels Erik, Ø. Møllevej 6, 5600 Fåborg

Christensen, Henny, »Vesterholm«, Sæsing, 9830 Tårs

Eriksen, Karin Milling, Nylandsvej 49, 5700 Svendborg

Simonsen, Connie, Esben Snares Vænge 15, 5000 Odense

Jørgensen, Bent, Svinget 27, 6270 Tønder

Thingvad, Jens, Ruskær 14, 2610 Rødovre

INDHOLD

	Side
<i>Anna Hald Terkelsen</i> : Lidt alvor og gammen fra nogle års højskoleliv på Danebod	3
<i>Uffe Grosen</i> : Festtale	10
<i>Halvdan Knudsen</i> : Danebod	20
<i>Otto Andersen</i> : Før — nu!	25
<i>Gunner Rasmussen</i> : Nogle referater	29
<i>Aksel Eriksen</i> : Af en gammel dagbog	35
<i>Gunner Rasmussen</i> : Dokumenter fra arkivet	38
<i>Johann Rickers</i> : Frem for alt må vi dog lære os at dyrke tingene, forme dem med omhu, kultivere dem	45
<i>Günther Pollmann</i> : Moderne skoletanker anno 1850	49
<i>Frede Mortensen</i> : Voksenundervisning	62
<i>Inger Saugmann Rasmussen</i> : Dagbog 1970	67
<i>Peter Bonde</i> : Ved generalforsamlingen 1970	92
<i>P. A. Trondhauge</i> : Den som kun tar spøg for spøg	93
Korte hilsener	96
10-års jubilarer	97
Elevforeningens regnskab	99
Regnskab for »Forstander Frede Terkelsens Mindefond«	100
Små meddelelser	101
<i>Hans Jensen</i> : Landsforeningen af højskoleelever	102
Elevfortegnelse	105

BLANKETTER

KLIP HER

ELEV MØDE 1971

Undertegnede ønsker at deltage i elevmødet på Danebod

lørdag den 3. juli sæt x
søndag den 4. juli

Jeg/vi { ønsker at overnatte på skolen sæt x
ønsker ikke at overnatte på skolen

Årgang 19

NB.: Lørdagsprogrammet begynder med underholdning kl. 20.

Søndagsprogrammet med morgensang kl. 10,15.

KLIP HER

ADRESSEFORANDRING

Navn:

Årgang:

Tidligere adresse:

Nuværende adresse:

Evt. kan adresseforandringen meddeles pr. tlf. (044) 6 41 72

KLIP HER

KLIP HER

KONRAD JØRGENSENS
BOGTRYKKERI A/S
KOLDING